

МР

ПРЕСВЕТА

БОГОРОДИЦА



Престо Мудрости — „у крилу Мајке седи Мудрост Очева“ — у крилу Богородице, као на свом престолу, седи и благосиља обема рукама Богодете Христос, оваплоћена Реч Божија. Нови живопис у апсиди јагодинске Нове цркве.



Опленац: за време помена краљу Александру I над његовим гробом у крипти Оplenачке цркве, 9. октобра 1991. Пред гробом клечи Краљев син, Његово Височанство принц Томислав.

# Христово рођење — радост велика

„У истом том крају пастири су ноћивали под ведрим небом стражарећи код свога стада. Анђео Господњи им приступи и слава Господња их обасја, те се уплашише врло. Анђео им рече: не бојте се, јер гле, јављам вам велику радост која ће бити свему народу, зато што вам се данас родио Спаситељ у Давидовом граду, који је Христос Господ“ (Лк. 2:8—10).

Витлејемским пастирима је прво анђео јавио неизмерно велику и радосну вест да је у земаљски, људски живот ступио Спаситељ света, Месија, Господ, доносилац радости људском роду, божанске радости дотле свету непознате. У њему је божанска радост била присутна и та новост представља почетак једног новог, радосног живота, радости у животу са Сином Божијим. За тако нешто дотле није знала ниједна религија, ниједна философија, ниједна наука. Особеност те нове радости показује се и у томе што се она манифестије и у страдањима: „Блажени сте када вас буду вређали и прогањали и набедили сваким злом, лажући, мене ради. Радујте се и кличите, јер је награда ваша велика на небесима“ (Мт. 5:11). Ове Христове речи, изговорене у Беседи на гори, изазвале су велико изненађење, јер људи у животу траже безбедност, измичући се непријатностима и тегобама, али јередак човек коме је цео живот прошао глатко, без непријатности, горчине и невоља. Ко на зло гледа са хришћанскетачке гледишта и подноси га онако како то Христос саветује, страда Христа ради. Такав осећај неописиву радост, јер је његова награда на оном свету велика. Зато апостол Јаков додаје: „Сматрајте за чисту радост, браћо моја, кад паднете у различите напасти, знајући да кушање ваше вере гради стрпљивост“ (Јак. 1:2—4).

Оваква радост је Христов, Божији дар: „Овосам вам говорио да моја радост буде у вама и да ваша радост буде потпуна“ (Јн. 15:11). Велика, месијанска радост, коју Христос стално осећа, оснива се на Очевој љубави према њему. Та радост треба да буде и у свима вернима, да у њима стварно пребива и да их не напушта у њиховим искушењима. Њихова радост ће бити утолико већа уколико верни буду ревносније испуњавали његове заповести; биће потпуна и савршена када они телом и душом у спасењу буду гледали Бога лицем у лице (1. Кор. 13:12; Откр. 21:11). Права, истинска, божанска радост једар

Божији, али дар за који се сваки верни мора потруди извршавањем Христових савета. Ако је на тај начин остваре, нико неће моћи да им је одузме (Јн. 16:22).

У теологији Христових апостола радост заузима значајно место. Апостол Павле пише римским хришћанима: „Царство Божије се не састоји у јелу и пићу, него у праведности, миру и радости у Духу Светоме“ (Рим. 14:17). Жели им да их Бог испуни сваком радошћу и миром у вери (Рим. 15:13). Филипљанима поручује: „Свагда у свакој молитви молећи се за све вас радошћу“ (Филип. 1:4); од њих тражи: „испуните моју радост“ (Филип. 2:2), јер хришћани трбадајмају једно срце које осећа радост и жалост ближњих. Филипљани су то и чинили, па их зато назива: „Браћо моја драга и жељена, радости и венче мој“ (Филип. 4:1). Колико је апостол Павле прожет Христовом радошћу, види се и у томе што се радовао и у својим страдањима: „Сада се радујем у својим страдањима за вас и на свом телу надопуњавам оно што недостаје Христовим невољама — за његово тело, које је Црква“ (Кол. 1:24). Апостол прима страдања са радошћу, јер у својим страдањима види продужетак Христових страдања. Прима на себе оно што је Христос оставио својим ученицима, и то са радошћу, свестан да та страдања користе не само њему већ и целој Цркви, дому Божијем.

У овом животу је малоправе, чисте радости, а много је ствари које човеку причињавају тешкоће и жалости. И баш зато је на овом свету тешко наћи радост, треба се радовати само у Господу Богу кроз Исуса Христа.

Живот Исуса Христа почeo је радосном вешћу, радошћу. То је била прва, почетна радост, још не сасвим чиста и непомућена жалошћу. Живот Исуса Христа завршиће се такође радошћу, али сада најувишијом, победоносном, тријумфалном радошћу, која побеђује и највећу жалост, побеђује и смрт. Пред своју смрт рекао је својим апостолима: „Бићете жалосни, али ће се ваша жалост обратити у радост“ (Јн. 16:20). Његова смрт неће бити апостолима на жалост него на радост, јер је његова смрт пут ка његовом славном васкрсењу и вазнесењу. Њихова радост ће произићи из сазнања да они остају у непрекинутој, трајној заједници са њим. Време њихове потпуне радости ће бити време пуног познавања божанске истине, када ће све молбе верних бити услышане. Они неће више морати да питају, јер ће си ласком Светога Духа сазнати сву истину у њеној пуноћи. Молитвом ће бити усавршена она радост чији је доносилац и творац Исус Христос. Зато се његовом рођењу радујемо данас и ми, упућујући своје мисли и молитве њему, Дародавцу радости, како би окусили нешто од божанске радости, коју је обећао свима који верују у њега као Сина Божијег и Спаситеља света.

Др Емилијан Чарнић

## Пресвета Богородица у православној сотирологији

Својим животом и радом и централном улогом у спасоносном богочовечанском подвигу, свога сина нашег Спаситеља и Испукитеља Исуса Христа, Пресвета Богородица заузима посебно и по свему изузетно значајно и узвишене место. Њој дивној, узоритој и најплеменитијој Мајци, коју познаје свеколика Историја облагодаћеног и препороћеног човечанства, припада истинска и дубока захвалност, слава и поштовање кроз векове, од времена Њенога живота па до наших дана. Молитвено богословље наше свете православне вере, обасуто најнежнијим похвалима, пуним најчистијих осећања,

исплео је раскошан венац око кратког лика Утешитељке Благе, тако да се с правом може рећи: од како је срце задрхтало осећајем нису испеване у благодарности узвишије похвалне песме од песама испеваним Пресветој Богородици. (Др Лазар Мирковић, Литургија, I део, 229.) Њу Света Црква назива: с правом у једној најпознатијој песми Њој посвећеној, која се у св. храму врло често пева: „Часнијом од херувима и славнијом од серафима“...

Историја искупљења рода људског од зла, греха и последица греха смрти, отпочела је, у ствари, рођењем Пресвете Богородице. То се дивно види из богослужбених песама празника Њеног Рождества. „Почетак нашега спасења људи, данас би; ево, предсказана од древних поколења, Мати Дјева рађа се од бездетних родитеља...“ Векови су и безбронја поколења о Њој сањали, о „семену женином“, које ће сатрти змију, и успоставити стање које је било пре пада у грех (1. Мојс. 3:15). Уколико се човечанство све више отискивало у будућност и тонуло у

\* Сотирологија — учење о спасењу

грех, а његове сile биле све веће и окови тежи, утолико је жеља за спасењем била јача и снажнија. О Месији су сви пророци и боговидци Старога завета говорили и Његово време најављивали. Најјаснији је и најубедљивији био пророк Исаја, који је у својој богонадахнутој визији рекао: „Ево девојка ће затрудњети и родиће сина и наденуће му име Емануил“ (Ис. 7:14). Због свога јасног сведочанства пророк Исаја се назива старозаветним еванђелистом.

Времена су пролазила, а људи чамили у највећој тами греха и незнанja, и сатаквим осећањима очекивали рођење обећаног Месије. Месијанско доба најавила је својим рођењем Пресвета Богородица; са Њеним појавом указа се звезда претходница „Сунца Правде“, а са Њим и спасење роду људском. Ту велику Истину богонадахнуто изражава дивна песма посвећена Празнику Рождества Пресвете Богородице: „Рођењем Твојим Богородице Дјево, радост се објави целој васељени, јер из Тебе засија Сунце Правде — Христос Бог наш — и разрушивши клетву донесе благослов, и уништивши смрт дарова нам живот вечни“...

У канонским еванђелијима нема података о родитељима Пресвете Богородице, нити пак има казивања о Њеном најранијем детињству. Свети апостол и еванђелист Лука отпочиње своја казивања о анђелској благовести, о рођењу светога Јована Пророка и Претече Господњег и о сусрету Пресвете Богородице са Јелисаветом мајком Претечином. Све оно што се сезна из најранијих дана живота Пресвете Богородице узима се из апокрифног еванђеља светога Јакова. Из њега се може дознати управо оно што се односи на родитеље Пресвете Богородице, на Њено детињство, на увођење у свети храм и васпитање у духу побожности и оданости отачком закону.

Из казивања овог апокрифног списка, дознаје се да су јој родитељи били од царскога рода, из племена Давидова. Отац јој се звао Јоаким а мати Ана, да су били без порода и врло побожни. Неплодност у браку у то доба сматрана је за казну и проклетство Божије, и они су због тога много и тешко патили. Десило се да их једном и свештеник вратио из светог храма, не хтевши да прими њихов жртвени принос, сматрајући их недостојним и од Господа одбаченим. Дуго су се ови честити супружници молили Богу, и коначно је и Господ примио њихову молбу, и нероткиња Ана (име јој у преводу значи: милост Божија), заче чедо. Празник њеног зачећа слави се у Цркви 9/22. децембра. Значај рођења Пресвете Богородице сличковито исказује и песма празника „Твојим рођењем Пречиста Адам и Ева ослободише се трулежне пропадљивости, а Јоаким и Ана од срамоте и стида без-

детства... „Бездетна мајка раја Ђо-городицу, хранитељку живота наше-га“... (Кондак празнику Зачећа свете Ане).

Пошто је била чедо благодати, измољена топлим молитвама, родитељи су испунили свој завет, и када је напунила три године одвeli је у св. храм и посветили Богу. Свечано је уведена у храмовне просторије, чак је мимо обичаја свештеник Захарија увео у најсветији део храма — у све-тињу над светињама, означавајући на тај начин њену спасоносну улогу Мајке Божије. О томе богонадахнуто црквени песник пева: „Гледајући улазак Пречисте анђели се зачуди-ше, како Дјевица уђе у светињу над светињама“ (Н. Вукићевић: Огледа-ло хришћанске добродетельи, Панче-во 1884. г.).

Новозаветно доба отворено је еванђельском благовешћу Пресветој Богородици. Најважнији и најсудбо-носнији догађај свеколике Историје света означио је својом појавом архијатраг Гаврило и узвишеном поруком Пречистој Дјевици: „Радуј се благодатна, Господ је с Тобом, благословена си Ти међу женама!“ (Лк. 1:26—28). Време се навршило; време које је очекивано и предскази-вано, прижељкивано и објављивано. За то време ће касније написати Св. ап. Павле: „Кад се напунила пуноћа времена“ (Гал. 4:4). Када грешноме и отпаломе свету никаква људска ме-дицина није могла помоћи, јави се Син Божји „рођен од жене и покоран Закону“ (Еф. 1:10; Гал. 4:4). То време се зове правим именом Христово доба, епоха благодати и искупљења, освећења, очишћења, духовног пре-порода и обновљења. Пре но што је оно настало арханђео га је својом благовешћу открио Најчиостијој, нај-племенитијем изданку рода људ-ског Светој Дјеви Марији: „Не бој се Марија, јер си Ти нашла благодат пред Богом, Ти ћеш зачети и родити Сина и нарећи ћеш Му име Исус“. На њено питање како се све то може де-сити кад за мужа не зна — арханђео одговори: „Дух Свети наићи ће на Тебе и сила Вишињега осениће Те“. Скромна и кротка, увек покорна све-доброј вољи чиста и невинна Дјевица изјављује: „Ево слушкиње Господње, нека ми буде по вољи Господњој“... (Лк. 1:26—28).

Свети апостол и еванђелист Лука говорећи о рођењу Сина Божијег из-носи да је Пречиста Богородица ро-дила Спаситеља у Витлејему јудеј-ском. Те ноћи кад Га је повила и у јасле ставила хорови духовних сила својом радосном песном у којој су небо и земља уједињени певали су: „Нека је слава Богу на висини, а међу људима нека је мир и добра воља“ (Лк. 2:14).

У животу нашега Спаситеља Ису-са Христа, Његовом васпитању и по-дизању Пресвета Богомати имала је великог и значајног удела. Нежна и

племенита Она је у душу свога је-динца усадити најплеменитије вр-лине и карактерне особине. У осми дан по рођењу донела Га је по закону отаца у св. храм да Га, првборднога сина, посвети Богу. Том приликом чула је и једно пророчанство од пре-старелог мудраца Симеона, који је при храму живео и ту чекао Утеху Из-раиљеву. Духом Светим вођен саче-ка Матер, уз дете на руке и изговори: „Овај лежим многе да подигне и обори у Израиљу, да буде знак о коме ће се говорити, а Матери прорече: „А Теби самој ножће душу пробости, дасе от-крију многих срца мисли“ (Лк. 2:34—35). Из еванђелских казивања је познато да је ускоро света породи-ца морала по анђеловим упутствима напустити Јудеју и поћи у изгнан-ство, и када је опасност минула да се отуда поново врати у завичај.

У скромној породици Спаситељ се учио свему што ће Му бити корисно у животу. Канонска еванђеља ништа нам не говоре о томе периоду Њего-вог живота, али у апокрифима има доста. Свети апостол и еванђелист Лука бележи онај догађај који има дубље и символичко значење. Кад је Спаситељу Христу било дванаест го-дина по народном обичају поведоше Гародитељи у посету највећој свети-њи јеврејског народа: храму у Јеру-салиму. Спаситељ се том приликом био загубио, и пошто Га родитељи не могоше наћи међу познаницима и пријатељима, вратише се у храм, и на своје дивно чудо затекоше дечака међу учитељима, „како их слуша и пита“; кад Му Мати рече: „Што нам учини тако“, одрешито одговара: „За-што сте Ме тражили? Зар не знајете да је Мени потребно да будем у ономе што је Оца мојега“... (Лк. 2:45—49).

У скромној, више сиромашној по-родици у Назарету, проводећи као и увек смеран живот, васпитавала је Света Дјева свога Сина. И касније у животу и за време јавног рада и Ње-говог проповедања. Она је била Ње-гов верни пратилац и последова-тељ. Свети апостол и еванђелист Јован спомиње чудо претварања воде у вино у Кани Галилејској, које је Спаситељ учинио на молбу своје Мајке. Она је саветовала слугама: „Што год вам рече учините“... Ово је било прво и почетно чудо од многих које ће Спаситељ Христос учинити за време свога проповедања међу људима (Јн. 2:1—14). По сведочан-ству св. Јована Златоуста, Спаситељ Господ Исус Христос је стално са својом Мајком пребивao у Капернауму, као месту најпогоднијем за бора-вак Његове Пречисте Матере, док се он налазио на проповеди. Њој је Он поклонио сву своју нежност и љубав. У једној проповеди у Капернауму јавише Му: „Мати Твоја и браћа Твоја желе да Те виде“. Спаситељ одгово-ри: „Мати моја и браћа моја јесу они који слушају речи Божије и држе их“. Тиме је показао да узвишина и племе-

нита љубав према родитељима и родбинома да проистиче из још узвишиеније љубави према Богу.

Из канонских еванђеља немамо податке да је Пресвета Богородица била присутна још неким чудима Христовим. У тренуцима Његовог страдања Она је храбро уз Њега у свим тренуцима до Голготе и крста. Стојала је под крстом и чула Спаситељеву поруку упућену Њој и апостолу кога је особито волео: „Указујући на Св. Јована рече Матери: Ово је Твој син, а ученику на Матер: Ово је Мати твоја“... Имала је много храбрости да Га са крста скине са осталима и да Га спреми за укоп. Тугу и жалост Матере Божије за расpetим Сином описала је наша Света Црква у потрсном канону Великога петка: Плач Матере Божије.

Била је са женама мироносицама сведок Његовог славног воскрсења, а након Његовог вазнесења живела је непрестано са апостолима у дому Зеведејевом у Јерусалиму на Гори Сионској; ту су сви они очекивали обећање свога Божанског Учитеља о силаску Светога Духа. И те благодати се Она удостојила заједно са свим апостолима, и том приликом и по други пут примила Светога Духа, што се дивно износи у Ирмосу канона празника Педесетнице: „Радуј се, Царице, материјско девојачка славо! Јер ниједна вешта и слаткоречива уста беседничка не могу Тебе достојно опевати, а слаб је и сваки ум да схвати Твоје рођење. Зато Те сви углас славимо“... (Ирмос 9, песме канона св. Педесетнице).

Остатак свога живота Пресвета Богородица провела је, према освештаном предању, са апостолима у Јерусалиму. Радо је похађала места везана за живот и подвиге свога Сина. Искрено се молила да је прими у Царство где Он царује са Оцем својим. И та јој је молитва испуњена. Анђео који јој је донео благу вест у своје време, јавио јој је и дан и час одласка са овога света. Желела је да још једном види све ученике око себе окупљене, и да сам Христос прими дух Њен. Дивно о томе пева светилен празник Успенија: „Са свих страна саберите се апостоли, у Гетсиманијском врту погребите тело Моје, а Ти, Сине и Боже мој, прими дух мој“.

Последњи тренуци у животу Пресвете Богородице везани су за Јерусалим и за апостоле Њеног божанског Јединца. Обавештена од анђела о kraju који јој предстоји, Пресвета Богородица се достојно за тај чин и припремила. Према свештеном предању анђели су на обласцима са свих krajeva васељене донели апостоле, који су се разишли ради проповедања науке, да присуствују кончини Пресвете Богородице. Са достојном пажњом, умилним песмама и искреним молитвама испратише они Свету Богоматер, и испунише јој жељу да

буде сахрањена у Гетсиманском врту. Кад су после неколико дана отворили гроб, нашли су у њему само гробне покрове. Мати Божија није била у гробу. Онако како се пева у кондаку Успенија: „Гроб и смрт је не задржаше“...

Ма са које стране посматрали лик Пресвете Богоматере Она ће нам се показати као један од најдивнијих ликова Историје хришћанске Цркве, најувишији пример чистоте, цематомудрености и душевне лепоте, јединствен узор од љубави према палом човечанству и искреној жељи да корисно послужи његовом оздрављењу и спасењу. Њој је Света Мати Црква у богослужењу посветила безброј дивних и топлих молитава, песама пуним садржине и узвишиених мисли и племенитих осећања. Њој су као неискрпном извору надахнућа певали песници, сликајући Њене врлине и особине. Називали су је: „Адамовим исправљењем, адовим умртвљењем, спасењем света; Она је мост који преводи све оне из смрти у живот вечни; ми смо се Њом обожили, спасла нас је од греховнога потопа, рајска врата нам је отворила, ми смо Њоме од нашега пада устали; Њоме се сва твар обновила, Она је тела нашега лекар и души спасење; мртви Њоме устају, неми говоре, губави се чисте, греси се лече; зли духови прогоне... У Њој су нашли своје надахнуће сликари, песници јој певали, беседници говорили, учени богослови покушавали да схвате: „дубину несхвательиву људским очима“ молитвеници и испосници смишоја свога живота и монашкога подвига.

у нашем париду спаје посвесно поштована и вољена. Као доказ је околност да је безбрдој храмова посвећено Њој или догађајима везаним за Њену успомену. Родоначелник наше народне династије Свети Стефан Немања, у монаштву наречени Симеон, испустио је дух свој пред иконом Пресвете Богородице. Насамом крају замолио је свога сина Светога Саву: „Чедомоје, учини љубав, метни мене на расу која ми језа погреб, и спреми ме потпуно на свети начин, како ћу и у гроб лећи... (Житије Светога Симеона од Св. Саве, СКЗ. Бгд. 1924. г., стр. 20). Није чудо да је Св. Симеон и посветио своју главну задужбину Студеницу Св. Богородици Евергетиди. И мноштво светих храмова у нашем народу је Њој посвећено. Њој су се молитвено обраћали велики духовници, испосници, подвигници, у песмама пуним садржаја и лепоте, као најлепшем узору чистоте, побожности и духовног савршенства, као најлепшем представнику рода људског. Како сведочи и песма коју је испевала монахиња Касија, а која се пева на вечерњи Празника Спаситељева Рођења:

„Шта да Ти донесемо, Христе, што си се као човек јавио на земљи? Небо — звезду, мудраци — своје дарове, пастири — чудо, земља — пећину, пустиња — јасла, ми пак Мајку Ђеву.

Одиста, ништа не бисмо ни достојије ни лепше, ни драгоценје ни узвишије могли принети најплеменијем изданку рода људског, осим Свете Богородице.

М. С. М.

## Религија и комодитет

Религија је, бар некада, захтевала известан напор и означавала је стрељење ка нечем вишем и узвишијем, борбу сваког појединца са самим собом, духовну узбрдицу. Кроз религију и помоћу религије, човек је требало да достигне највиши циљ и смишоја свога постојања: боголикост. Отуда је, неизбежно, религија захтевала извесно самоодрицање, самодисциплину, непрекидно формирање и узраст. Човек је себе и свој живот подешавао према еванђеоским принципима, који обележавају пут ка боголикости и који не трпе компромисе ни измене.

Црква је имала и има задатак да окупи људе чија је тежња усмерена

ка боголикости и да их води путем који се боголикошћу завршава. Улога и смишоја Цркве је да објављује и чува пут спасења. Другим речима, задатак Цркве је да, чувајући неизменљивост хришћанских принципа, очува духовни стандард који човек треба да достигне. Према томе, очекивало би се од људи да свој живот саобразе тим принципима, а никако да се принципи укалупљују у ситни људски оквир! Смер кретања у Цркви мора бити од човечанског ка божанском.

Нажалост, све више и више, дешава се обратно. Религија је све мање напор и сремљење, а све више формалност која ни на шта не обавезује. Црква све чешће жртвује квалитет да би постигла квантитет. Ово нарочито важи за поједине екстремне секте у крилу протестантизма.

Постоји у протестантизму као таквом, а нарочито у његовим екстремним фракцијама, тежња која се дијаметрално разликује од тежње за

боголикошћу. То је тежња да човек остане самоподобан. Човек је постављен у центар пажње и збивања, на место које иначе припада Богу. Човек је мерило којим се свемери, па и сам Бог. Ради човека, и у име човека, одбације се самоодрицање које је услов боголикости. Тежња за самоподобност је свуда присутна. Негација ауторитета Цркве и истицање јединке је један од израза те тежње. Човеку, учи протестантизам, нису потребни никакви посредници за његов однос са Богом. Одбацију се светитељи, црквена традиција, и учење светих отаца и сваки појединач се оставља сам са Библијом, да у њој тражи и налази он што се њему допада. Без руководства и припреме, човек се шаље на веома опасан подухват. Док су за православне, па и за римокатолике, светитељи светла страна хришћанске историје, доказ могућности постизања боголикости, степен остварене боголикости, инспирација за тежњу ка боголикости, код протестаната се значај светитељства, као и идеал светитељства, или потцењује или потпуно одбације. Протестантизам тешко може прихватити пример светитеља и подражавање њима, јер би то условљавало угледање, уподобљавање, саображавање, а човек протестантизма хоће да остане самоподобан.

Учење да је вера једини услов спасења има такође у себи призвук тежње за самоподобност. Ако би се протестанти стриктно придржавали свог учења, резултат би био овај: човек не може ништа учинити за своје спасење те су отуда његове мисли, речи и дела ирелевантни и отуда може да чини штогод хоће. По њима, спасење је искључиво божански акт и човек, будући објекат спасења ипак је, некако, изван акта спасења. Прихватањем овог учења не само пасивност човека у чињењу добра, него и његова активност у чињењу зла, се могу не само схватити него чак и оправдати.

Нико не може и неће оспоравати прворазредни значај вере, која јесте и мора бити извор наших дела и живота. Међутим, ми православни верујемо да је Бог не само оставио могућност већ и дао у задатак човеку да и сам активно учествује у своме спасењу. Вера је, неоспорно, неопходна за спасење. Али вера без добрих дела се не да замислити — мртва је, како учи апостол Јаков. Спасење, иако у суштини божански акт, претпоставља и обухвата и човекову активност. Као што се не може замислити ватра без топлоте, тако нема ни истинске вере без добрих дела. Вера се, нажалост, може глумити, али су дела потврдила истинске вере. Вера је семе, добра дела су плодови. Симптоматично је да се у Христовом приказивању крајњег

суда (Еванђеље по светом Матеју, 25:31—46) суд изриче на основу учињених или неучињених дела милосрђа, а ненаоснову вере. Спасење се некупујеничим, ни делима, али дела су наше „да“ Господу који хоће да нас спасе.

У православљу вера обавезује више него у протестантизму. Од православнога се тражи и очекује да прихвати целокупно православно учење да би се могао сматрати православним. Од њега се очекује и захтева да своја схватања и свој живот саобрази православљу, које је једнодушно, дефинисано и неизменљиво. На другој страни, протестант верује само онолико колико хоће. Све што му се чини неразумљивим и неприхватљивим он одбације и бира секту у којој ће се и са минимумом вере и дисциплине сматрати хришћанином.

У православљу Библија није једни извор хришћанског учења (мада се Свето предање и учење светих отаца прихватају само ако нису у супротности са Библијом!), али православље прима целу Библију, од првог до последњег слова. Православни, када и где је потребно, мењају себе, на основу Библије, остављајући Библију целом и неизменљивом. Протестантизам је, пак, постепено, Библију, која је по њима једни извор учења, подесио према захтеву и мерилу човечијег разума: примио је он што је усагласности са протестантским учењем, а одбацио све оно што том учењу смета. Оптерећен крајњим рационализмом, протестантизам не тражи боголикост човека већ човеколикост Бога. Отуда се, у појединим сектама, Богу приручују сва божанска својства, одбацијују се чуда, не прихватају се ништа што је разуму појединца непојмљиво и недоступно. Заиста, вера код многих протестаната обухвата само онолико колико њихов разум може да прихвати.

Протестантизам у целини, као и у својим фракцијама (а потребно је најгласити да протестантизам није монолитан, већ се састоји од неколико стотина међусобно веома различитих секта) подсећа на оног сликарса из англоговорног света који је, да би задовољио своје критичаре, мењао своју слику према укусу сваког свог појединачног критичара. Од слике на крају нијестало ништа! Осланајући се сувише на укус публике, протестантизам је Бога „сликао“ према укусу појединца. Када је протестантизам појединцима дао право које је уживала Црква, а то је да тумачи Свето писмо, он је отворио пут кана ограничено разномислију, које је одвело у расцепканост и раздељеност протестантизма. Религија је у многоме лишен божанских елемената, сведена на рационалистичку теорију, а духовни стандард је спуштен на мини-

мум. Док је за православље идеална граница Христос а конкретно постигнута граница — светитељ, у протестантизму је мерило, критеријум и граница — обичан, просечан човек.

Човек, неоспорно, осећа потребу за вером. Смисао или бесмисао живота налази се у одговору на питање имали Бога. Али вера у Бога лишеног божанских својстава, сведеног на „учитеља вере“ или безличну силу, не може задовољити човекову потребу за вером у Бога. Читајући пак оно што пишу поједини угледни протестантски теолози (на пример: Тилих), човек се мора запитати у којој мери је Бог, кога такви теолози проповедају, заиста истински, хришћански Бог. Читајући пак оно што пишу поједини протестантски проповедници и доктори теологије (на пример: др Полинг), човек морада се пита колико је још хришћанства остало у том протестантизму који они представљају.

Протестантско схватање слободе је још један разлог зашто је боголикост тешко остварљива у протестантизму. Ми православни не верујемо у слободу без реда, слободу без дужности, нити у слободу без одговорности. Ми не верујемо у неодговорну слободу. А управо таква слобода се практикује у протестантизму. Та неодговорна слобода чини могућим апсурд да се у најважнијем домену људског живота, духовно-религиозном, слобода учења и тумачења даје и некима који немају ни основу спремну за ту дужност и одговорност. Док се у свему другом тражи стручност, претпоставља одговорност, тумачење Светог писма, учење о Богу, доступноје изванима и незванима! Док се на једној страни одбације ауторитет Цркве, признаје се често ауторитет једног, често просечног човека. Православно учење се заснива на Светом писму, Светом предању, одлукама Васељенских сабора и тумачењима Светих отаца, од којих су се многи истакли светошћу свога живота и спадали у најученије људе свога доба. А да ли је тако и у протестантизму знамо по скандалозном животу неких од најистакнутијих протестантских беседника који, користећи телевизију, проповедају масама. Ако се простудира историја појединих протестантских секта и њихових оснивача, долази се до запаљујућег открића: ауторитет апостола и светих Отаца се одбације, а прихвата се ауторитет неког појединца, који је изненада открио у себи „божанског опуномоћеника“ и основао своју „цркву“. И док је у православној цркви сачувано учење о Богу засновано на Светом писму, Светом предању, одлукама Васељенских сабора и богонајднутом размишљању и учењу најдостојнијих хришћана, који су се најпре постом и молитвама припремали па

тек онда приступали тумачењу Светог писма, у протестантским сектама то учење је понекад дело једног човека, понекад чак и таквог који је од Цркве одступио ради тога што није испуњавао ни основне обавезе истинског хришћанина. Док Православна и Римокатоличка црква још увек инсистирају, мање или више, на томе да појединци свој ауторитет треба да потчине ауторитету Цркве, у многим протестантским сектама непостоји ауторитет Цркве јер непостоји ни Црква. Богословље је у протестантизму „свачија“ и „ничија земља“. Без црквене традиције и без дисциплине једнодушност је немогућа. Код протестаната, појединци, неуки или учени, лишени црквеног руководства, остављени сами себи, непродуховљени у довољној мери, полазећи од Библије завршавали би неком врстом своје библије. Полазећи од хришћанства а не прихватајући га у целости, завршавали би неким својим личним учењем и својом „црквом“. Усвајајући један или неколико хришћанских принципа а одбацијући све остale, створене су секте у којима је остало веома мало или никада од истинског хришћанског богословља. Рационализам је превагнуо над мистицизмом. Разиграни човечији разум је оголио религију, лишио је битно религиозне суштине. Природна последица такве религије је човек неспособан за напоре. И, уреципрочном процесу, таквом човеку је протестантизам морао пружити религију која је угодна, која захтева сасвим мало или ништа. Вековима испробана искуства, сачувана у Цркви, која су помагала људима да се, по цену извесног напора и самоодрицања, продухове и стреме ка богољубиством (као, на пример: свете тајне, пост, молитве, општа духовна дисциплина), лакомислено су одбачена. Комодитет верника је постао најважнија брига многих секта. Такве секте су свеле напоре верника на минимум. Тако „евангелисти“ нашег века (за разлику од истинских „евангелиста“), на масовним скupовима, одлично организованим, театрално подешеним, нуде спасење по врло ниској ценi: све што је потребно за спасење је изјава да се Христос прима као „лични Спаситељ“. Изопачавање хришћанства у појединим такозваним хришћанским „црквама“ нема границе. Ништа није поштеђено: ни Христос, ни Богомајка, ни светитељи, ни Црква. Библија, дата у руке неспремним, неодговорним, а понекад и недостојним појединцима, постала је извор расула. Библија, остављена милости или немилости суда разума појединача, постала је заклон и бусија за многе који на божанство Христа устају. Аријанизам одбачен на Првом васељенском сабору, повампирен је у многим проте-

стантским сектама које себе сматрају хришћанским.

„Ишчадија“ Аријева нашег доба кажу да православље не заснива своје учење на Библији. Колико мало знају о православљу! Свако православно богослужење је пројектовано библијским текстовима, свако православно учење поткрепљено Библијом. Чинjenica је да се и секташи и ми, православни, служимо једном истом Библијом, али разлика је у схватању и тумачењу Библије. Православно, светоотачко, црквено учење налази у Библији Христа Господа, Христа Спаситеља, Христа Вајскрслог, а секташи у истој Библији налазе Исуса дрводељу, учитеља вере, сина Марије и Јосифа... Свештоу Библији указује на божанство Христа своди се у сектама на „мит“. „Хришћанин“-секташ одбације веру у вакрење и долазак Страшног Суда иако Господ Исус Христос говори недвосмислено о њима. Поједини секташи су дошли дотле да одричу и постојање загробног живота. Неки од њих сматрају крштење непотребним и необавезним. Дуги су одбацили исповест и покајање. Протестантизам као такав одбацио је пост. Иако у Библији пише да је сам Господ Исус Христос постио и да је рекао да се „род овај“ (демони) може изгнati само постом и молитвом, протестанти су задржали молитву а одбацили пост. Христос нас учи да постом савлађујемо своје страсти и мане, да постом учимо да владамо собом, а поједини секташки учитељи и проповедници, бранећи неспособност својих верника за напоре и подвиге, укидају пост и на тај начин радије мењају хришћанство него хришћане. Затим, иако је свети апостол Павле недвосмислено говорио о припреми која треба да претходи примању свете тајне причешћа, код римокатолика се та припрема свела на уздржавање од хране непосредно пред пријем причешћа, а код протестаната се никаква припрема не захтева. И све је то учињено да би се тобож верницима олакшао пријем причешћа, да би се што чешће и у што већем броју причешћивали. Али о каквом се причешћу ради? И дали је то света тајна код протестаната? Нашло се међу протестантима верника који нису могли својим разумом да схвате ту свету тајну, нису могли да верују Христу Господу који каже за хлеб „Ово је тело моје“ и за вино „Ово је крв моја“. Они су, руковођени разумом, у хлебу могли да виде само хлеб и у вину само вино. Снисходећи својим верницима рационалистима а на супрот учењу Христа Господа, записаном у Светом писму, на супрот учењу апостола, учитеља Цркве, протестантизам је свету тајну причешћа свео на акт „уз помене“. Прихватали су Христове речи „Ово чините

мени за спомен“ а одбацили су „Ово је тело моје“ и „Ово је крв моја“. Као да није исти Христос који је рекао и једно и друго! Али у протестантизму, више него и у једној другој хришћанској групи, Христос се подешава тако да би могао бити прихваћен од маловерних људи, а маловерни људи се остављају онаквим каквим јесу. Отуда је, ето, и света тајна причешћа сведена на театралну репродукцију Тайнe вечере и ништа друго...

Ово и овакво адаптирање религије човековим прохтевима је још у току. Хришћанство је у многим протестантским сектама разводњено и сведено на комодитет. И, нажалост, не само у протестантским сектама... Дух протестантизма није само особина протестаната. Наше је мишљење да и у појединим православним црквама има православних верника који благонаклоно „намигују“ на тај и такав дух протестантизма, желе и траже да се и ми угледамо на „напредне цркве“. А има и православних свештеника који су спремни да спусте стандарде православља да би удовољили комодитету верника.

Снага, дубина, лепота и светост православља су управо у томе што оно чува неизмењено хришћанство. По схватању Конрада Онаша, протестантског теолога који у православљу види и налази много више него поједини православци, православље је вера чија је улога и тежња „свеосвећење свега“. Православље не може, неће и никада не сме да модификује Христа, већ хришћане, јер је Христос за православље Један и Неизменљив.

Духовна страна човека је била и остала примарна брига Православне цркве. Ово не искључује старање за физичке потребе човека. Има критичара који тврде да Православна црква, бринући се о духовности човека, запоставља старање о његовим најсушним физичким потребама. Ако би чак и тако било, а није, и то је боље него свести све своје напоре и све своје старање да се задовоље физичким потребама човека, водећи највише рачуна о његовом комодитету.

И ми, понекад, угледајући се на друге, поводећи се за онима међу нама који хоће да на сачине „напредним“, почињемо да обраћамо све више пажње на комодитет, а мање на квалитет. Одмах да кажемо да **нисмо у начелу против комодитета** ако нам иде на уштрбонога што је основно, духовно, примарно у религији. Нисмо против комодитета ако је **разуман и оправдан**. Али незаборављамо да је религија стални и свакотрнутни напор и то мора бити да би

била религија. Духовно мора остати примарним а физичко секундарним. Квалитет мора бити важнији од квантитета. И све док се православље држи ових принципа, оно остаје оно што је увек било: вера свеосвећења, Црква у којој човек налази себе и истински пут ка Истинитом Богу, Црква у којој је боголикост а не комодитет најважнија брига и смишља постојања.

др Матеја Матејић,  
protojerej-stavrofor

## Drang nach Osten католицизма у Русији

Именовано шест нових католичких бискупа за бивши СССР

„Извјестија“ од 15. априла 1991. године су донела следећи извештај:

„Папа Јован Павле II је именовао шест бискупа и апостолских администратора за Русију, Белорусију и Казахстан. Ова назначења су први корак у формирању бискупија Римокатоличке цркве, у којима ће деловати именовани бискупи.“

За архибискупа у Москви је именован 45-годишњи Тадеуш Кондрусејевич, родом из Белорусије. Последњи апостолски администратор је напустио Москву 1936. године.

Будући бискуп бискупије Минска и Могиљова биће 77-годишњи Естонац Казимјеж Свјонтек, а за Гродно је именован Александар Лашкјевич. Казимјеж Свјонтек ће истовремено бити администратор бискупије у Минску. Папа је такође основао католичку бискупску администрацију у Новосибирску. Њом ће руководити језуита Јозеф Верт, рођен у Немачкој.

За администратора Казахстанске бискупије одређен је Јан Ленга, досадашњи жупник мисионар у Красноармејску.

Претпоставља се да је совјетско руководство дало сагласност за оснивање бискупија у вези са предстојећом посетом папе Јована Павла II Совјетском Савезу у 1992. години.“

Римска црква се узалуд трудила да, користећи се свим средствима, потчини своју власти Руску право-

славну цркву од њеног првог рођендана 988. године. Поред свих неуспеха, она је остала упорна у својој намери. Горњавест наснаводи дасе укратко осврнемо на најновија зло дела Римске цркве у западној Украјини и да их осветлим са неколико момената из не тако далеко прошлости, да би нам био јасан и онај најновији потез римске политике о формирању свог мисијског подручја чак до Сибира (Новосибирск).

### Унијатска дивљања у западној Украјини

У последње време у западним деловима Украјине влада терор унијатске мањине над православном већином. Државне власти ћуте. Као да им нереди одговарају. Јер, и у Украјини нису новост сепаратистичке тежње. Поред тога, економска и политичка ситуација је веома тешка. Ватикан је вековима користио тешке ситуације у православним земљама да би им пружио своју „спасоносну руку помоћи“, а зауздарје тражио, ништа мање, него савест и душу. То чини и данас у западној Украјини.

У области Лавова су унијати насиљем и терором окупирали свих двадесет православних храмова. Исто је и у Иваново-Франкову. Чак је и епископ избачен из своје резиденције. Дакле, окупира се и оно што никада није било унијатско. Узалудни су протести православних верника локалним и савезним властима. Узалудно је писање петиција и протеста државницима света и римском папи и тражење заштите код свих православних патријараха и виђених појединача. Недавно је одржан и један састанак у Москви представника Руске православне цркве и високих представника Ватикана. Преговори су прекинути. „Са Ватиканом нема сврхе преговарати“, рекао је један руски великомодостојник.

Користећи неповољну ситуацију, Рим у Украјини активира некадање унијате и њихову децу, која су, готово сва, крштена у Православној цркви. Најмлађи од њих су стари преко 54 године, а далеко млађи од њих упадају сада на православне богослужбене скупове са батинама и нојевима у руци.

Поред коришћења унијата за разбијање православља, Ватикан шаље у Русију и своје класичне монашке редове. „Босоноги крмелићани“ се „враћају“ у Белорусију, Украјину и Литву. Генерал овога реда Филипе Сайнза де Баанде крстари неометано по наведеним републикама. У граду Бердичеву крмелићани формирају свој мисионарски центар. Папа Војтила им је преко свога „апостолског администратора“ послao свој благослов и златни путир као свој поклон.\*

Верујући православни људи, и они који то нису, чудом се чуде и питају да ли је могуће да у предвечерје 21. века највећа хришћанска заједница не самотолерише него организује и потпомаже злодела по којима је време давно из нас названо „мрачним средњим веком“.

Свему овоме су додате и нове, чисто католичке мисије на широким просторима Русије, које нам наговештава „Извјестија“ од 15. априла 1991. године.

### Зашто је Русија баш мета католичке прозелитске делатности?

Сва данашња активност у Русији против православља наставак је вековне политике Ватикана у односу на некадашњу Византију. У православљу, Русија је наследница Византије, а Москва као „трети Рим“ наследница је Цариграда.

Сву мржњу, коју је римска црква некада усмеравала према „шизматичкој“ Византији, просула је на руско православље.

Римски мисионар Хилопит Терлецки, чија је мисија била повезана и са Србијом, у предлогу римском папи од 22. маја/4. јуна 1849. истиче да је „највећа опасност за Римокатоличку цркву 'руска шизма', Руска православна црква“ (Др Љубомир Дурковић-Јакшић: „Србија и Ватикан 1804—1918, Краљево-Крагујевац, 1990, стр. 84-103). Није без разлога Достојевски видео баш у римском папи „Великог инквизитора“, а у свом „Дневнику писца“ (Рус. изд. СП 1877, том I, 3), забележио и следеће:

„Војниструјући католицизам, пун беса и мржње, наводи против нас Турке. У данашњем моменту нема већих мрзитеља Русије од тих војниструјућих клерикалaca...“ „И са црним ћавлом ће се удржити против православља“. Тако је било, тако је и сада. Само за илустрацију погледајте 'Глас концила' бр. 44 од 4. 11. 1990. На целој 15. страни је

\* Кармелитски монашки ред је основао крсташ Бертолд из Калабрије 1156. године. Под притиском ислама, монаси су се 1238. године повукли у Европу. Уместо „изгубљене отаџбине на бруду Кармил“, папа је реду дао посебне привилегије. Монаси су све мање почињали авантуристу, луталицу и пустинјака Бертолда, а своје порекло су доводили у везуса св. Илијом. Носили су посебну одећу — скапулар! Сваки онај који умре у овој одећи препоручује се самој Богородици да га избави од чистилишта. По примеру „босих фрањевца“, и крмелићани су организовали један посебан одред „босих крмелићана“ (1562. г.). Ови „боси крмелићани“ су данас активни у својим настојањима да се „врате“ у Украјину, Литву и Белорусију.

\* „Дранг нах Остен“ — тежња према истоку

оваква слика: Два уздигнута прста, као знак победе. Између је латинско слово Х (Хрватска). У једном је углу крст (боље: криж), а у другом полумесец. Једини натпис: 'Знасе! ХДЗ'". Порука је: Хрватска (читај католичка) ће победити у знаку крста и полумесеца! Кога победити? Дали је коментар потребан?

Вратимо се теми. Цео деветнаести век је у међународним односима заокупљен такозваним „источним питањем“, односно, истеривањем Турака из Европе. Имајући у виду пробуђене наде православних народа у Турској Царевини, Русија, као њихова заштитница, отворено се стављала на њихову страну. Она је то сматрала дугом савести и мисијом коју јој је, као најмоћнијој православној држави, одредио сам Промисао. Борби против Турака је у Русији давано ирационално објашњење борбе Добра против Зла. Западне земље тога времена — Француска и Енглеска — подстицане од Ватикана, лепиле су Русији етику најбруталнијег империјализма и обавезно се сврставале на страну Турске.

Навешћемо неколико примера о ставу Римске цркве и њених прелата. За време Кримског рата (1853.-1856) париски кардинал Сибур је изговорио и ове речи:

„Неопходно је да се, као свето и богоугодно дело, зада одлучан ударац Форијевој јереси, да се покори, да се разбије новим крсташким ратом... То је циљ садашњег крсташког похода, без обзира што, сви који у њему учествују то не признају... Рат који Француска припрема против Русије, није политички него свети рат. То није рат двеју држава или двају народа. То је, просто-напросто, верски рат. Сви остали разлози који се наводе, само су изговор“.

У исто време је и Достојевски записао већ наведене речи. Додао је и следеће:

„...Нијестваршто тоговори неки прелат, него је и сам папа бучан на ватиканским собрањима о 'победама' Турака и Русији прориче страшну будућност. Тај старапац на умору, па још и 'поглавар хришћанства' није се застидео да изјави да са великом радошћу слуша вести о руским поразима!“

Рим је од давнина пратио са великом пажњом сваку па и најмању промену у животу Русије. Глад или куга, устанци или порази — све је то било повод затражење нових путева и метода за нову „мисију“. Укидање крепосног права 1881. године, пораст анархизма и nihilизма у Русији и сл. порађали су увек нове ватиканске

наде. Резултати су увек били непропорционални надама. Стога је папски нунције Маљи (Magli) 1868. године био категоричан у својој изјави:

„Само револуција (разуме се, у Русији) може да помогне Цркви“ (мисли католичкој). (Према „Ватикан и Россія“, Г. И. Тринадцатиј, Монреал, 1989, стр. 13.)

Руски цар је 17. априла 1905. године издао „Манифест о толеранцији“. Призната је пуна слобода савести свим руским поданицима. Али римски папа Пије X је, и поред тога, тврдио уочи самог Првог светског рата 1913. године да је „Русија највећи непријатељ цркве“ (католичке)!

Време и прилике су се мењале, али је ватиканска „источна“ политика остајала непромењена. Када су, у време Првог светског рата, запитали једног високог прелата зашто је Ватикан против Русије, дао је овакву изјаву:

„Победа Антанте у савезу са Русијом била би за католичку цркву катастрофална исто као Лутерова реформација.“

Сам папа Пије X је говорио за време почетних руских победа, са извесном дозом страха, да ће „победити шизма ако победи Русија“ (Si vince Russia, vince lo scisma)!

Најзад, 1917. године се распала Руска Империја. Ватикан је са одушевљењем дочекао борбену, атеистичку Октобарску револуцију. Вратимо се на давнашњу изјаву нунција Маљија: „Само револуција може да помогне Цркви! Прогони Православне цркве и њеног свештенства нису изазивали ни саосећање ни протесте, а најмањесузе. Ватикан се надао да се руши последња баријера на путу римске „источне“ политике. Знајући колико је руска православна душа везана за литургију, Римска црква се потенцирано залагала за тзвани „источни обред“, као нови метод мисионарења на широким просторима Русије. На чело нове политike ширења католицизма у форми уније путем „источног обреда“, био је постављен француски језуита д'Ербини. Папа га је овластио да у Русији води преговоре са новим совјетским властима. Три пута је путовао у Русију са француским дипломатским пасошем. Почетни успеси нису остали. Писац већ цитиране књиге „Ватикан и Русија“ је пронашао у француском Министарству спољних послова до сада необјављене податке: Телеграмом бр. 266 од 2. фебруара 1925. године совјетски посланик у Берлину Крестински је обавестио кардинала Пачелија (будућег папу Пија XII) да се Москва не противи постављању католичких митрополита и бискупа (у множини) на руској територији. У телеграму бр. 284 истог посланика Пачелију, јавља се одозволи отварања католичке бо-

гословије (!) када су руске богословије и духовне академије већ увећано биле онемогућене у својој делатности. Оба телеграма се повезују са мисијом бискупа д'Ербинија. Дакле, док Православна црква, њена јерархија и народ страдају и подносе муке незабележене у историји — Римска црква безосећајно ћути и са гонитељима води „преговоре“. Јер, „само револуција може да помогне Цркви“!

Папска мисионарска делатност после Октобарске револуције је била усмерена и на емигранте. „Колегијум русикум“, који је основан у Риму после избијања Револуције, да би припремао школоване мисионарске кадрове за Русију, постао је у Италији и местоличних и интелектуалних окупљања руске емиграције.

„Источни обред“ — име за нови мисионарски метод — почели су да негују и неки типично латински монашки редови, са јасним циљем припреме за мисију међу Русима. До данас се одржао „источни обред“ и црквенословенски језик једино код бенедиктинских монаха у шеветоњском манастиру у Белгији. У наше време су заборављени његови првобитни планови и циљеви. Манастир у Шеветоњу је данас више или склоњен познат по изванредној издавачкој богословској делатности и по неговању православне („источне“) духовне музике, а не по некадашњим својим мисионарским аспирацијама међу православними.

Треба подврдити и ово: Ватикан дуго није осуђивао рушилачки безбожни большевизам. Бенедиктинац Хризостом Бауер пише 1930. године да

„большевизам умртвљује свештенике, обесвећује храмове и светиње, руши манастире... Али, зар у томе и није религиозна мисија нерелигиозног большевизма да уништи носитеље шизматичке мисли и створи „табулам разам“, на којој ће бити постављена нова духовна (мисли католичка) надградња?“ (Bayerischer Kurier 8. 3. 1930).

„Большевизам ствара могућност да се умртвљена Русија обрати у католицизам“, рећи ће исти бенедиктинац на другом једном mestu.

Било је потребно да прође пуних двадесет година да би Ватикан схватао да ни у савезу са безбожним борбеницима његова „источна“ политика и мисија не може да има успеха усветој православној мученичкој Русији. Тек 1937. године папа Пиј XI се одлучио да својом енцикликом „Дивини Редемпторис“ (Божјански Искупитељ) осуди комунизам. А дотадаје руска земља и васељенска Црква у целини, обогаћена милионима светитеља и новомученика. По чврстом убеђењу православних, они ће за-

штитити Русију и православље и од дивљања савремене римске пропаганде, која није ништа друго него продужетак данашње „источне“ ватиканске политike.

Није искључено да ће и данашња пробуђена православна Русија изнедрити свог новог Александра Невског, који ће пресећи планиране путеве савремених „тевтонаца“, које папа именује као духовне окупаторе неосвојиве православне Русије.

Јован Ђ. Олбина

## Како су нацијатили

Књига ХИСТОРИЈА УНИЈАЋЕЊА СРБА У ЖУМБЕРКУ, коју је пре неколико месеци „НИН“ најавио својим читаоцима, најзад се појавила у издању „Каленића“ у Крагујевцу. Писац је Немац — Јохан Хајнрих Швикер, историчар, педагог, публициста. Књига је објављена на немачком пре сто двадесет година, а интересантна је и актуелна, као да је данас написана. Пружа нам изванредан преглед начина и метода унијаћења и однарођавања Срба у Хрватској, посебно у Жумберку\*, на основу оригиналне историјске грађе сачуване у архивима аустријског Дворског ратног већа, Илирског дворског посланства, Угарске дворске канцеларије и многобројне друге литературе тога времена.

Преводилац је г. Никола Живковић, Жумберчанин, који је и сам искористио „благодети“ уније. У предговору књиге, навео је додатне драгоцене изворе, који попуњавају празнину нама доступних докумената о унијаћењу Срба у Хрватској током осамнаестог века.

У предметној књизи Ј. Х. Швикер прати пресељавање Срба у области војне и цивилне Хрватске, Славоније, Крањске, Корушке и Штајерске — од 1463. године. Ова померања и сеобе повезује са претходним турским пустошењима и разбојништвима. Тако су Лика и Крбава опустошene 1514. године што писац назива „првим пустошењем“ (дезертују примум). Нешто доцније опустошен је и Карловачки генералат (дезертују секундум). У опустошene пределе, на начију територију, насељили су се пребези — ускоци — из Босне и Старе Србије. Швикер наводи и интересе-

сантне статистичке податке. Тако на пример, гроф Еразмо Турн, капетан бихаћки и командант Хрватске (1530—1541) бележи прелаз из Босне и Србије „3.000 турских поданика грчке вере, на подручје Горјанци, Метлика и Жумберак“. Даје податке о пресељавању нових група ускока у област Жумберка, Плетерја, Костањевца, Метлике и о њиховом организовању на војничким принципима, а на основу уговора између цара Фердинанда и Млетачке Републике из 1617. године. По једном попису после свега седамдесет година (1687) у Жумберку је набројано преко девет стотина „старих кућа“, односно ста-роседлачких породица.

Ово је оквир у који Швикер ставља историју црквеног и државног насиља над православним Србима „Хрватске војне границе“ као целине, али се, углавном усредређује на унијаћење Жумберка.

Насиље је достигло врхунац када је заповедник Карловачког генералата Леонид барон фон Шерцер 24. новембра 1750. године издао налог преко жумберачког заповедника Јохана Пенцингера да се

„од данашњег дана ни један официр нити подређени војник или граничар, под пријетњом најтеже одговорности и казне, не смије усудити да у својој кући крије и једног калуђера, ма било откуд тај дошао, а поготово ни пошто да би такав вршио било какву духовну функцију ни међу народом код жумберачког батаљона, него, ако би таки неки дошао у овај крај мора се одмах, дању или ноћу, спровести, па чак кад би имао дозволу декретом високог господина генерала Шерцера, или неки други документ, да се на то не обазира, него таквог треба задржати и одмах га послати к мени“.

После овакве наредбе почели су притисци и сплетке. Истичу се захтеви за удаљавање православних епископа из Плашког (Карловца), Пакраца и Костајнице. Сви православни се жигошу као грађански реметилачки елемент. Њихови покушаји да одбране своју веру, да се супротставе унијаћењу, означава се као „ометање унијата и католичке цркве у њеној делатности“. Мешовити бракови између православних и унијата се осуђују и проглашавају за „отмицу девојака“, што је било строго кажњиво по тадањим законима. Под претњом казне се унијатима забрањивао повратак православљу, али се, насупрот томе, са благонаклошћу одобравало унијаћење. Жалбе упућиване царици Марији Терезији преко карловачког митрополита Павла Ненадовића, по њеном налогу су разматране на заједничким заседањима Дворског ратног већа, Илирског

дворског посланства и Угарске дворске канцеларије, али обавезно без представника „окривљене“, српске стране. Швикер детаљно обрађујетакве седнице, одржане 1758, 1759, 1765. и 1769. године. Између редова, индиректно, а понекад и директно, се види дволична улога коју игра и сама Царица. Сједне стране се позива на повластице које су њени преци дали „верним српским поданицима“, а са друге стране, хвали усрдност и католичку ревност управљача у Карловачком генералату, а и у осталим високим установама, належним да реше „српско питање“.

У команди Карловачког генералата, грофа Шерцера је наследио гроф Петаци. Он је у ширењу уније немилосрднији од свога претходника. Резултати су постигнути. Његов наследник Прајс, заповедник Карловачког генералата, с правом је могао да напише 1769. године, даје „српско питање“ решено, да у читавом Жумберку постоји „само једна једина кућа која признаје Српску православну цркву“. Проблем је дефинитивно решен и скинут са листе проблема који су мучили Царицу и њена министарства. Али, и поред тога, и сам Прајс понавља ранију забрану о уласку православних свештеника у Жумберак „пошто унијатској цркви треба још дugo времена да очврсне“ (стр. 62). Негде у исто време, 12. новембра 1769. године, председник Илирског дворског посланства, барон Франц фон Колер, захтева да Беч Србима ограничи раније дате повластице, образложуји овај захтев „брзом и потребом да се заштите интереси доминантне религије и унајпреди ствар свете Уније“. Фон Колер се није устручавао да у свом писму говори о „сувором, поквареном и необразованом српском свештенству“ и „глупом“ српском народу, који је бескрајно „дрзак и охол“.

Како нас и савремени „епитети“ српском народу (само у другом контексту), који долазе из Беча подсећају на речи изговорене и пре сто двадесет година!

Дакле, за само деветнаест година у Жумберку је нестало православља, а од Срба су постали Хрвати, чији су потомци, у наше време (сетимо се само унијатског владике Јанка Шимрака за време прошлог рата!), били милитантнији и крвожеднији него многи од њихове римокатоличке сабраће.

Писац је са карактеристичном немачком педантношћу, на крају књиге, у „Прилогима“ у целини навео велики број карактеристичних докумената којима се служио при писању „Хисторије унијаћења Срба у Жумберку“. Навешћемо само нека од њих:

— Молба митрополита Павла Ненадовића Њеном величанству од 15.

\* Наслов оригинала књиге и јесте: „Историја унијаћења Срба у Војној крајини“.

деце... а 1758. године

— Писмена жалба жумберачких православаца карловачком владици Данилу Јакшићу од 5. августа 1759. године „да се заузме код њеног царског и краљевског величанства... да нас, сироте, не присильавају да се поунијатимо... него да нас пусте да би у миру могли живјети и умријети у нашој вјери...“

— Забрана уласка у жумберачко подручје за православне свештенике од 24. новембра 1750. године. (Овај датум се узима као почетак краја присилног унијања Срба у Жумберку.)

— Писма Дворског ратног већа и разни изводи из протокола о заседањима у вези са „српским питањем“, као и разне представке Царици у Беч њених министара, комandanata и сл. у вези са унијањем.

Интересантна су и последња поглавља Швикерове књиге из којих се може извући коначан резултат огромних напора, притисака и материјалних средстава државе, с једне стране, и огромног страдања православног народа, с друге стране. Навешћемо само неке од њих:

Према попису из 1869. године у читавој Војној крајини унијати чине само 0,57%, а у Хрватској и Славонији тек 0,30% становништва. Православних у Војној крајини, на основу истог пописа, има 53,84%, а у Хрватској и Славонији 14, 17%.

Број унијата у Карловачком генералату износио је 1845. године према Швикеру, „само пар мушкираца, који су углавном из Жумберка и служе у слуњској пуковнији“. У то време се и у самом Жумберку смањио број унијата. За овакав обрт ситуације треба захвалити толерантној просветитељској владавини цара Јосифа II, наследника Марије Терезије.

Ово је кратак осврт на књигу Ј. Х. Швикера, која је препуна интересантних историјских података и ситуација од пре сто двадесет година, упоредивих са ситуацијама које и наша генерација преживљава, само у другом контексту. Историја Срба на хрватским подручјима ништа друго него ужасни континуитет забивања. Ништа ново под сунцем! Књигу треба да прочита сваки онај кога интересује сопствена прошлост — и православни и унијати посебно, да би могли да лакше просуђују садашњост и припремају се за будућност!

## И мало критике

И поред свих похвала Швикерове „Хисторије унијања Срба у Жумберку“, могу се поставити и извесне замерке. Као што смо видели, унијање Жумберка и осталих области у „војној граници“, резултат је прити-

ска на православне Србе од стране ревносних царских управитеља, грађанских и војних институција у Монархији, дискретно подржаваних, или толерисаних од стране царице Марије Терезије. Само понегде у књизи искрсавају личности из католичког, односно унијатског подземља, као споредни актери у игри. На пример унијатски бискуп Гаврило Палковић, довучен из Мукачева у Галицији, који успева да у спор увуче и угарску администрацију, иначе належну у споровима на територији Карловачког генералата. Сама Римокатоличка црква, као институција скоро да се и не помиње у овим, за Србе Жумберка, судбоносним временима.

У време писања ове књиге, престо двадесет година, Швикер је, вероватно морао намерно испустити из забивања око унијања и Ватикан и Римску цркву. Иначе, у „најкатоличкој“ држави, каква је била Аустро-Угарска, књига се сигурно не би могла ни појавити без озбиљних последица за писца. Не замерајући ово писцу, треба ипак, ради потпунијег разумевања, подврћи да је

главни и основни подстрекач унијања био Ватикан преко загребачког бискупа Петра Домитровића (права половина 17. века) и љубљанског католичког бискупа Томе Хрене. Петар Домитровић је био директни потомак раније покатоличених жумберачких ускока. Сагласно препоруци Ратног савета у Грацу из 1625. године да „целу територију треба очистити од шизматика“, бискуп Томо Хрен, у чију јурисдикцију су узиле жумберачке области, добио је одобрење, преко папског нунција у Бечу, да спроведе препоруку „чишћења од шизматика“. Он, бискуп Томо Хрен, је тај који је ангажовао и грађанску власт, првенствено жумберачког барона Парадајзера, и ректо-загребачке језуитске школе Петра Љубића, за спремање католичких мисионарских кадрова за православна подручја Војнокрајине, укључујући и Жумберак. Без ове спрете Ватикана и грађанске власти, тешко је претпоставити да би процес унијања и односијавања Срба у Жумберку (и шире, у Војној крајини), могао да буде завршен за самодеветнаест година!

Јован Олбина

Потребан је заједнички став и свеправославна солидарност

## Обраћање поглавара Румунске цркве српском патријарху

ТЕОКТИСТ патријарх  
Румунске православне цркве

28. јун 1991.

Његовој Светости ПАВЛУ  
патријарху српском

С братском љубављу у Христу, желимо да са Вама поделимо нашу забринутост због несумњивог кварења односа између Православне цркве и Румунске католичке цркве, како на националном тако и на међународном плану, а по питању унијања.

Мада је, у више наврата — у документима које је сачинила међународна комисија за православно-католички дијалог — унијање одбачено као начин за поновно постизање јединства међу двема црквама (Фрајзинг, 6—15. јуна 1990; Рим, март 1991; Аричи, јуна 1991.) ипак се —

како на локалном плану, тако и у извесним ставовима Ватикана, као и у неким говорима Његове светости папе Јована Павла Другог — на унијање гледа као на благодат и благослов. Поткрепљујући нашетврђење, желимо да Вас известимо о ситуацији у православно-католичким односима у Румунији, који су затегнути због проблема око власништва парохијских добара (храмова, кућа, итд.).

После револуције 1989. г. у Румунији је, декретом румунских државних власти, поново успостављена Католичка црква источног обреда (грко-католичка). Не констатујући постојање верника, Ватикан је именовао пет католичких бискупа тзв. источног обреда. Дужни смо да Вас обавестимо, уз дубоко жаљење, да ти католички бискупи источног (византијског) обреда, са својим свештеницима, врше притисак и стварају стање напетости — у циљу да православне привуку у католицизам — захтевајући преузима култних места која су до данас припадала верницима Румунске православне цркве. Вршећи прозелитизам они се

увек служе клеветањем Православне цркве, њених епископа, свештеника и верних.

Мада се Румунска православна црква од јануара 1990. г. јавно изјаснила у прилог дијалога, ради изналажењамирољубивогрешења историјски наслеђених проблема, Источна католичка црква византијског обреда — како се она званично назива — систематски одбија дијалог, захтевајући „реституцион ин интегрум“ (упостављање пређашњег стања у потпуности) у погледу парохијских добара, па — не питајући вернике — преваром и силом заузима храмове.

У жељи да нађе решење за напето стање и за спорове настале у вези са заузимањем храмова, наш Свети синод је у више наврата предлагао решење кроз дијалог на локалном плану, уз консултовање верних, који су власници парохијских добара, али је католичка страна одбила дијалог и заузела храмове — преваром, силом и обмањивањем.

Из жалби, које стижу у нашу Патријаршију, сазнајемо да се православним свештеницима и верним саветује да прелазе у Католичку цркву источног обреда а нуде им се зауврат материјална добра, док се студентима теологије обећавају зауврат стипендије за студије на Западу. Те акције охрабрује још и понашање Ватикана.

Марта 1991. папа Јован Павле Други, у свом обраћању католичким бискупима оба обреда у Румунији — приликом њихове посете Ватикану — препоручио је и охрабрио акције унијаћења.

Догађаји од 7. октобра 1698. г. — када је, преваром и уз лажна обећања, један део трансильванских Румуна прешао под јурисдикцију Рима, што је за папу био тренутак обнове некадашњег њиховог јединства са Римском црквом — данас се узимају као повод да се кроз неколико година (1998. г.) прослави тристо годишњица тог „срћног и благословеног“ догађаја.

Не смесе заборавити да је због тог „срћног догађаја“ у Трансилванији разрушено више од 150 православних храмова и манастира, јединих центара отпора, и да су много бројни православни свештеници, монаси и верници бачени тада у тамнице.

Водећи рачуна о тим чињеницама, и будући заокупљени заштитом целовитости румунског православља, а осетљиви за идентичне проблеме осталих сестринских православних цркава, предлажемо Вам да испитате целисходност настављања, или прекида, дијалога с Румунском католичком црквом, докле год Његова светост папа Јован Павле Други даје предност унијатском прозелитизму, уместо икунанизму, тј. ширењу католицизма на штету православља у целој источкој Европи. Ми сматрамо да је, ради превазилажења садашње кризе, потребно да имамо

## Страдање манастира Јошанице и подизање новог конака

„Јошаница крије своје тајне“

У жељи да скрену пажњу надлежних у Јагодини на рушевно стање манастирског конака у Јошаници, група новинара, заљубљеника у наше културно-историјске споменике, окупљених око локалног листа „Нови пут“ објавила је у њему репортажу 29. марта 1988. године под горњим насловом. И одиста: манастир Јошаница крије своје тајне. Код многих наших светиња из средњег века, тешко је, покаткад, правилно и сигурно датирати извесне догађаје, тачно одредити датуме збивањима и променама. Историјски подаци су оскудни, а често и врло проблематични. Векови страдања, патњи, пљења, рушења и разарања прохујали су, и многе оставили само у рушевинама. Отуда трагом некога записа вала уронити у прошлост, и покушати изтих времена — за које се песник фигуративно изразио да су били доба: „Кад су живи завидели мртвима“ — и на тај начин сазнати нешто о њиховој судбини, о монасима који су у њима живели, о приликама које су пратиле њихов рад.

Све ово важи и за манастир Јошаницу. Налазећи се у близини великих светиња, много познатијих и чувенијих: Каленића, Љубостиње, Лазари-

заједнички став — да је Употребна свеправославна солидарност.

У случају да Ватикан пружи гаранције о промени става у односу на праксу унијаћења, и да покаже разумевање за тешкоће и жалбе православних, ми ћemo бити расположени да наставимо међународни теолошки дијалог, те да испољимо братску љубав у погледу обнављања хришћанског јединства, а у духу декларација које су иначе донете на разним заједничким православно-католичким скуповима.

Молимо Вас да нам у том циљу помогнете, да бисмо могли да превазиђемо дубоку кризу која данас ремети односе између православних и католика.

Братски у Христу,  
Теоктист,  
патријарх Румунске  
православне цркве

це, Раванице, Манасије, Јошаница као да се није видела. Измакла је интересу наших познатих научника и истраживача. У својој књизи: „Средњевековно монаштво и манастири Србије“, др Василије Марковић је не спомиње уопште у покосовском периоду, иако она својим грађевинским особинама и стилом то недвосмислено напомиње. Др Владимир Петковић, у својој научној радњи: „Преглед црквених споменика кроз повесницу Српског народа“ (у издању САН) посветио јој је само два реда: „Манастир у близини Јагодине непроучен... Године 1950, у лето, посетио је др Лазар Мирковић, и о њој сачинио на лицу места белешке, које до данас нису објављене. Најновија истраживања, на основу пажљивог проучавања живописа, датују је у доба деспота Ђурђа Бранковића и његових синова. У сваком случају, она је и данас племенит изазов за историчаре уметности, конзерваторе и архитекте.

Као центар народног верског просветног и духовног живота, манастир Јошаница је у данима робовања и патњи поделила судбину свих наших културно-историјских споменика и богоомольја. Но, о томе нема поузданних и сигурних података. Поморавље, уопште, и овај крај Белице посебно, врло често су били попришта тешких и судбоносних битака, миграција, пустошења и великих расељавања.

Особито су о томе драгоцене свеочањства нових окупатора у време-

жртава превазишао све.

Поштеђена од уништења Јошаница је и у овим данима вршила своју племениту улогу. Одмах по оснивању тзв. Независне Државне Хрватске (НДХ) настаје велико пустошење српских светиња у тамошњим крајевима и крвав прогон православних свештеника, монаха и монахиња. Оно што је избегло испред усташке каме, свештеници и свештеномонаси склањају се у Србију и ту налазе уточиште и заштиту. Према сачуваним подацима кроз Јошаницу је прошло двадесет и пет свештеномонаха избеглица из НДХ, Македоније и Босне. Одатле су распоређивани на парохије, професори и наставници одлазили у школе, свима је пружена братска рука помоћи у првим и најтежим данима.

Ово најновије страдање манастир Јошаница доживео је као најтеже. Променом власти није дошла слобода која је жудно очекивана. Тек по истеку окупације за њу настају дани потпуне пустоши, као, уосталом, и за свеколику нашу свету Цркву. На основу сачуваних података можемо добити приближну слику разарања и уништавања манастирског братства и манастирске имовине.

У првим данима устанка 1941. године погинуо је јерођакон Сава Богдановић, сабрат манастира Јошанице, 23. октобра 1941. године. Погинуо је у борби која је вођена око Јошанице.

Године 1942. у ноћи између 25. и 26. септембра погинуо је на планинској кошици више села Прњавора од непознатих убица игуман Софреније Михаиловић. Са њим је погинуо и манастирски шумар, ученик VI разреда богословије Лазар Јевремовић. Код манастирске воденице исте године, 24. октобра, погинуо је јеромонах Дамаскин Андрић. Исте године у манастирском конаку образован је дом за избегличку децу од 3 до 7 година, која су пребегла из источне Босне. Наредногодине број деце је повећан на 42.

Доласком ослобођења 1944. године испред „ослободилаца“ побегао је из Јошанице јеромонах Варнава Николић. Са њим је побегао и сабрат Тома Јакшић. Јошаница је остала на старцу јеромонаху Димитрију Божаковићу. Године 1945, 8. априла, долази у Јошаницу архимандрит Иринеј Вујановић и у манастирском конаку затиче старце и убожјаке, сакупљене из околине. У једном одељењу конака је и основна школа за децу из Јошаничког Прњавора. Наредне године изводи се аграрна реформа: сва манастирска земља, шума, воденице, економске зграде — све се од Јошанице одузима и додељује делом интересентима-сељацима из оближњег села Црнча, а делом Сеоској заједници у Бунару. Парох јошанички, свештеник Станко Лазаревић је под

Стари конак манастира Јошанице из 1885. Дотрајалу грађевину укоро ће, ако Бог да, заменити иста оваква или нова зграда

ну од 1718. до 1739. године, тј. од Пожаревачког до Београдског мира, када су Аустријанци овладали овим нашим крајевима. Примера ради највимодије у Јагодинском дистрикту (административна и управна подела земље), било само седамнаест насељених места са 78 дома! Јагодина није имала ни једног дома; Милошево, Багран, Брзан, Лапово, Марковац, Баточина, Крагујевац такође (Др Душан Поповић: „Србија и Београд у времену од 1711. до 1739. г. Београд 1950. г.).

После 1739. године по повратку Турака, православни живљање није смео да чека старе господаре, и настаје највеће расељавање које памти наш крај. На њихова места досељавају се странци и остају ту. Нема података како је Јошаница прошла у тим данима (Др Душан Пантелић: „Попис пограничних нахија после Пожаревачког мира“, издање САН, XCVI, Београд 1950. г., стр. 24). Овај документ спомиње манастир Јошаницу у Крагујевачком дистрикту под именом „ОШАНИЦА“, али као ненасељено место.

Политичка збивања и војна кретања и превирања крајем XVIII века имају свој центар у Јошаници. Она је штаб устаничког вође капетана Коче Анђелковића, који је одатле руководио војним акцијама године 1789. Три године пре тога 1786. Јошаница је обновљена. О томе сведочи запис: „Трудом игумана Алексија Тодоровића, и његовог брата проте Јована Поповића из Јагодине, ктитори беху Добросав и Бошко, при митрополиту Јоаникију београдском, у нуждное време при турецком султану Абдул Хамиду, 1786. г. индикта 1. мјесеца

Априлија 27. круг сунца 14, луне 17“...

Нидогађаји у XIX веку, бурни и судбоносни нису је мимоилазили. Посећивали су је вође оба устанка: Кађорђе и Милош. Била је, изгледа, настањена већим бројем монаха, о чему сведоче многи надгробни споменици око светог храма. У Првом светском рату Немци су дошли у Јошаницу 21. октобра (ст. ст.), а стаreshina манастира игуман Гаврило Купусинац одступио је са војском преко Албаније и стигао на Крф; тамо је и завршио свој живот.

Између два рата Јошаница се опорављала од разарања и пустошења у времену од 1914. до 1918. године. Успела је да поврати, узвелике напоре, доста од свога непокретног имања, да обнови манастирско братство, развије економију, и у духовном и верском погледу послужи православној пасти како је то и раније вековима чинила.

Њен развој и напредак прекидају тешки и судбоносни дани пропasti наше земље 1941. године.

Трагични догађаји те године, окупација наше домовине, њено комадање, разарање и пустошење, болно и тешко су погодили нашу свету Цркву, њене свештенослужитеље и све наше манастире. Све што је било српско и православно гођено је беспоштедно и немилосрдно. Обезглављења Српска црква је и у тим тешким данима остала на висини свога историјског достојанства, и истински поднела и поделила са својим народом све невоље и тегобе, чинећи све да оне буду мање и подношљивије. Таквих периода било је доста у нашој сложеној и бурној прошлости, али овај је по свирепости, суврости,



Састанак Одбора за обнову конака манастира Јошанице (20. новембра 1990.)

загонетним околностима погинуо.  
(Нађен је 15. фебруара мртав на же-  
лезничкој прузи.)

Аграрна реформа је потпуно еко-  
номски упропастила Јошаницу. Ко-  
лико је то било тешко, судбоносно, и  
како је дрско и безочно развлачено  
показује један акт који је архиман-  
дрит Иринеј Вујановић послао тада-  
њем представнику власти — Сре-  
ском народном одбору, који је сачуван у Историјском архиву Јаго-  
дине. Важан је за ово раздобље про-  
падања, уништавања и бесрамног  
пљачкања манастирске имовине, па  
га доносимо у целини:

Управа Манастира Јошанице  
У.М.Бр. 26  
8. јула 1946. г.  
Јошаница

СРЕСКОМ НАРОДНОМ ОДБОРУ,  
Јагодина

У прилогу под 1. достављам томе Одбо-  
ру списак ствари изграда Манастира Јо-  
шанице састављен на дан 23. октобра  
1945. године. Поовомесписку потписани  
је све ствари и зграде предао на рукова-  
ње Момчилу Радојевићу, кога је тај Од-  
бор актом својим од 13. октобра 1945. г.  
Бр. 16 366 поставио за принудног управи-  
теља у овом Манастиру.

Да би томе Одбору било јасно како је  
принудни управитељ руковоа са једном  
државном имовином потребно је објас-  
нити од чега су створени приходи како  
бисе држава користила, или евентуално  
порез исплатио за 1945. годину на имови-  
ну овог Манастира.

1. Витомир Костић и Милан Максимо-  
вић из Јошаничког Прњавора брали су на  
наполицу у прошлој години манастирске  
шљиве и са шљивама напунили две вели-  
ке бачве. Од ових шљива поменута двоји-  
ца испекли су ракију и поделили овако:

Витомир Костић је испекао 700 литара  
ракије. Од ових 700 држави је припало  
350.

Милан Максимовић испекао је 700 ли-  
тара Од ових 700 литара ракије државије  
припало 350 литара ракије.

Ракија је била од 13 гради.

2. Принудни управитељ примио је по  
списку пуну велику бачву грожђане ко-  
мине, од које је испекао ракију више од 20  
казана, рачунајући од сваког казана по 25  
литара ракије од 13 гради, што чини све-  
га 500 литара која је државна својина.  
Свега ракије од шљива било 1200 литара  
као и од комине. По ценама од 40 дин. што  
чини свега 48.000 динара.

3. Принудни управитељ примио је по  
списку пет буративина: три бурета белог  
идва бурета црног. Свако бурето по пет сто-  
тина литара чистог голоотока, првокла-  
сног вина јер је шира била од 20 мали-  
гана. Овосевино могло продати у корист  
државе, по 12 динара килограм што чини  
30.000 динара.

4. Принудни управитељ заклао је два  
дебела вепра, и добио 100 килограма ма-  
сти. Да ли је за ово имао одобрење или  
не?

5. Принудни управитељ примио је по  
списку две краве и једно тело. Једна кра-  
ва у новембру месецу облизнила се; једно  
теле мушки а једно женско. Краве данас  
нису на лицу места као ни телад. Једно  
теле је принудни управитељ заклао у фе-  
брару ове године. Краве и теле вределе  
су 20.000 динара.

6. Принудни управитељ примио је по  
списку 1 крмачу са 7 прасади од 5 месе-  
ци. Три прасета он је заклао, а једно је дао  
неком Тихомиру Николићу званом  
„Бели“ из Црнча. Крмача је поново опра-  
сила концем марта ове године деветоро.  
Једно је угинуло а осам остало. Од ових  
осам прасади принудни управитељ дао  
је једно Ратку Стојановићу из Још. Пр-  
њавора.

7. На дан 21. јуна ове године принудни  
управитељ заклао је једног дебелог ве-  
прага годишњака од оних првих седам пра-  
сади. Добио је више од 20 килограма ма-  
сти, коју је однео својој кући у Јагодину.

8. Принудни управитељ примио је по  
списку три кошнице са пчелама. Он је из  
кошница повадио мед око 30 килограма,  
у вредности око 6.000 динара како је бар  
овде у околини цена. Једна се пчела роји-

ла а он је ројодне својој кући у Јагодину.

9. Принудни управитељ дао је своме  
брату Радисаву воловска кола, која се и  
данас код њега налазе. Кола вреде близу  
8.000 динара.

10. Принудни управитељ склонио је  
негде и чезе у вредности 6.000 динара.

11. У децембру месецу 1945. године,  
принудни управитељ заклао је два дебе-  
ла вепра обесио у пушницу месо да се  
сушки. Ватру је јаку наложио, тако да се  
зграда упалила те је један угас зграде из-  
горео. Да није овај пожар приметио игу-  
ман Јован Кухтин професор, зграда би  
цела изгорела, а уз то и велики конак. По-  
жар су угасили Ђујан и Ђура Дрча и Душ-  
ан Павковић избеглице. Зграда још ни  
данас није оправљена.

12. Са приземне зграде која је служила  
као штала и кокошар однесене су и покра-  
дene даске тавањаче. За ову штету се  
принудни управитељ прави невешт!

13. У магацину такође није све исправ-  
но. Зато би магацин требало прегледати  
и штету утврдити.

14. Саштале на тавану откивао је даске  
принудног управитеља служитељ Тихо-  
мир Николић „Бели“, даске однео својој  
кући у Црнче да направи канате за кола.

15. У ходнику великог конака као и у ку-  
хињи доста је прозора полупано. Ову  
штету учинила је сеоска омладина, која је  
по дозволи принудног управитеља у кон-  
аку приређивала своје забаве и игран-  
ке. Ко ће ово оправити?

16. Чланови Народног среског одбора  
Г.Г. Никола Кршић и Животије Цветковић  
комисијски су одредили да принудни  
управитељ братству манастира да 300  
килограма кукуруза и 200 килограма пше-  
нице до новога жита као и крмачу са пра-  
садима. Кад су ово поменути чланови од-  
бора одредили били су присутни: Милоје  
Живојиновић и Драгослав Јовановић  
чланови месног одбора из Сиоковца.  
Принудни управитељ није поступио по  
комисијском налогу већ кад је свежито и  
кукуруз проћердао — не зна се кад — он  
је бајаги иронично понудио потписаном  
крмачу и прасад, као да ће свиње камење  
јести, а калуђери шуму брстити.

17. Принудни управитељ са својом го-  
сподском „економијом“, оставио је ову  
кућу без трунке брашна и без капи вина,  
тако да калуђери више од два месеца  
просле брашно по селу за пресфору и ча-  
шицу вина да би могли служити Св. ли-  
тургију у цркви. И тако је овај ѡидо нај-  
скрупулозније сачувао народно добро,  
које му је поверио Срески народни одбор!

18. Принудни управитељ је редовно  
примао ујам од двеју воденица. Шта је са  
ујом радио то само он зна. А свим овде  
у манастиру знамо да га је носио својој  
кући у Јагодину, 80 килограма јарме. Да  
ли је и ово урадио са знањем Среског на-  
родног одбора, као што он обично свуда  
труби да се никога не боји!

19. Принудни управитељ 30. прошлог  
месеца ове године однео је своју кућу у  
Јагодину један плетени округли астал и  
један кревет, а по чијем одобрењу? Зар  
ово није уникум безобразлука и не-  
поштења!

20. До првог априла ове године при-  
нудни управитељ некако је са муком на-  
тезао са вином и ракијом, са пшеницом и  
кукурузом поред ујма из воденице, а од 1.  
априла он је вино и ракију куповао у селу  
кад му је требало. А од старачког дома  
узурпирао храну, и тако се издржавао  
псујући старцима и старицама Бога, мај-  
ку и све чега се сети, претећи им да ће их  
све поклати ако се коме пожале. Потпи-  
сати сумња да оваквог васпитача има и

један старачки дом код африканских холтентота!

Зар се овако води рачуна о народном добру?! Зато се учтиво моли Срески народни одбор да по свему наведеном поведе правичну и непристрасну истрагу и упита Момчила Радојевића принудног управитеља „скрупулозног чувара народних добара, куда оде толико вина и ракије и др. „Куд се ћеде цар Немање благо“.

Изгледа да је принудни управитељ Момчило Радојевић са нарочитим планом радиодау овој кући ништане остави, и да својом економијом служи за пример поколењима. Тако је то кад над њима нико не води и рачунани контролу. ШТА ЂЕ РЕЋИ НАРОД?!

Старешина манастира Јошанице архимандрит Иринеј В. Вујановић

На овај акт несретни архимандрит није добио одговор. Дагаје случajno добио налазио би се у архиви. Писао је по дужности спасавајући светињу од потпуне пустости. Можда одговор није ни очекивао јер му је сигурно била позната пословица коју је народ у оваквим мукама и приликама изрекао: „Кадија те тужи, кадија те суди“... Сви су били сложни у једном: нанети што већу штету и упропастити што се год буде могло. Није важно шта ће рећи потомство...

### Манастирски конак

Конак у манастиру Јошанице је значајна грађевина световне (народне) архитектуре, који заједно са црквом чини јединствену целину и лепоту. Ова грађевина која се сада руши, да би се на њеним темељима подигла нова, изграђена је, према запису на спомен-плочи код улазних врата у приземљу, 1885. године, за време игумана Арсенија, а за владе краља Милана. Била је то зграда врло солидно рађена, са каквим се сусрећемо и у другим нашим манастирима, нпр. Боговађи или Мишелеви. Нема поузданних података да ли је овде у питању обнова неког старијег здања, које се налазило на истом месту, или је од темеља подигнута нова зграда. У сваком случају градитељ конака успешно је изградио зграду за задовољење основних захтева економичности манастирског начина живота и црквених потреба. Представља спратно здање са истуреним тромом у стаклу на стубовима, и широким дрвеним степеништем којим се из приземља одлазило на спрат. Доњи део конака, прилично низак, саграђен је од ломљеног камена, а као својеврсна арматура употребљаване су масивне дрвене греде, на раздаљини од по једног метра и то све у двоструком саставу, што је давало стабилност масивним зидовима, који су носили читав спрат израђен од бондрука и чатме. Оводока-

датума, и да је обновљен после тешких оштећења из доба Кочине крајине, када је Манастир заједно са својим зградама тешко пострадао.

Манастир је проглашен за културно-историјски споменик 1952. године, чиме је Завод за заштиту и проучавање споменика преузео на себе бригу око његовог одржавања. Он је ту своју обавезу и испунио када је 1969. године отпочео са конзерваторским и неопходним грађевинским радовима на самом светом храму. Његовој близи припадао је и конак, али на њему нису извођени никакви радови, чак ни око најелементарнијег одржавања.

С обзиром да на њему ништа није рађено ни између два рата, по oslobođenju поготову, конак је доведен у врло лоше стање. Чак и као такав он је служио потребама бројног манастирског братства у времену од 1949. до 1975. године. Искористивши повољне околности, Управа манастира добија натраг национализовану економску зграду, коју преуређује у нови конак у времену од 1981. до 1985, када се коначно напушта старо здање као опасно за становање и боравак.

Завод за заштиту споменика, у недостатку потребних новчаних средстава, могао је само да га привремено осигура од распада, на тај начин што је спрат учврстио дрвеним утегама, а са северне стране га подупро да се не би срушио сам од себе.

У таквом стању га је затекла намера извесних културних посленика из Јагодине, који се подухватају племените намере да конак обнове у оном истом облику и стилу какав је и првобитни био. Образован је и Одбор, који званично носи назив: „ДРУШТВО ЗА ОБНОВУ КОНАКА МАНАСТИРА ЈОШАНИЦЕ“, коме је на челу председник Скупштине општине Јагодине и народни посланик Јован Цветковић, а најагилнији чланови: Раде Радисављевић и Миродраг Петковић. Њихова делатност је у потпуној сагласности са Заводом за заштиту споменика из Крагујевца. Надзорни органи и стручни саветници су: архитекте Малиша Миленковић и Ратко Комарек. Спроведена је обимна пропаганда и широка акција за помоћ у материјалу као и готовом новцу. Одбор се обратио специјалним апелом свим радним организацијама и подршка није изостала. Пристигла је помоћ нужна за радове, заједно са готовим новцем. Напомиње се да ову изградњу води поменути Одбор, јер Завод, као и света Црква и манастир Јошаница за то немају средства.

Препочетка радова дошло је до сусрета Његовог Преосвештенства епископа господина др Саве са члановима Одбора и са донаторима-спонзорима, представницима радних организација из Јагодине.

САВА

Божјом милошћу Српски православни епископ шумадијски и Јован Цветковић, председник Скупштине Друштва за обнову конака манастира Јошаница, најлепше Вас моле да присуствујете састанку који ће се одржати у четвртак 12. септембра 1991. г. са почетком у 16 часова у манастиру Јошаница.

На састанку ће бити утврђен датум освештавања почетка радова на изградњи и адаптацији конака манастира Јошаница као и послови везани за организовање ове свечаности.

Епископ шумадијски  
+ Сава

Председник Скупштине Друштва  
Јован Цветковић

Ове састанке и саветовања са стручњацима редовно је пратио и објављивао локални лист „Нови пут“. У броју од 18. септембра опшено извештава о састанку у манастиру Јошанице. Тога дана је коначно утврђен датум почетка радова и освећења темеља. Били су присутни највиђенији представници и носиоци привредног живота Јагодине и околине. Извештач наводи и наслове организација које учествују својим прилозима у обнови конака. Радове ће изводити „НЕИМАР“ који је и сам донатор своје врсте, јер радове изводи јевтиње од свих других. Фабрика цемента из Поповца код Парадића даје потребну количину цемента; Грађевинско предузеће „ПОМОРАВЉЕ“ потребан шљунак, песак, блокове; „ЕЛМОСТАН“, блокове и креч; АГРООПРЕМА, цреп, гвожђе. ШУМ-



После полагања оснивачке повеље (у бакарној ролни) у темељ новога конака, сипане су у темељ и прве лопате бетона. На овај начин обележио је почетак изградње и директор Фабрике цемента из Поповца.

СКО ГАЗДИНСТВО, грађу, ШТАМПАРИЈА, ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА, ПИВАРА и другерадне организације.

Освећење темеља обављено је свечано 5. октобра 1991. године. После Свете литургије коју је служио Његово Преосвештенство епископ господин др Сава, са свештеницима из Јагодине и околине, постављена је оснивачка повеља у бакарној ролни у темеље новог конака, а Његово Преосвештенство Господин Епископ бацио је прву лопату цемента и тиме означио још једно ново и корисно градилиште у Епархији шумадијској. На крају се Господин Епископ обратио многоbroјним верницима, представницима власти и радних организација речима:

„Захваљујући Богу, који чини све ново, ево најзад је и у манастиру Јошаница, овој историјској светињи Српске православне цркве у овом крају свануло. Бог је недахнуо добре људе из Јагодине, који су основали Одбор за обнову конака. Манастир Јошаница је одживео своје дане и био осуђен на рушење. Уместо старатог сазидаће се нов, исти такав конак какав је и стари био.

Захваљујући многим друштвеним и приватним предузећима из Поморавља, успели смо да прикупимо сав потребни материјал, за обнову најлепшег конака у Моравској Србији“.

Секретар Друштва, вредни, предузимљиви Миодраг Петковић изјавио је: „Друштво смо основали пре годину дана, и било је тренутака кад смо сумњали у могућност да своје намере и остваримо. Срећом, све је добро кренуло! Кад буде обновљен, део конака служиће и у културне и привредне сврхе, што ће допринети да Манастир поново постане жижа културних збивања, поред тога што је вековима био центар духовног живота и монашких подвига кроз векове...“

Као важан културно-историјски догађај у овом крају, локална штампа је редовно доносила оширне дописе пишући са симпатијама о свему. „Нови пут“ једносио чланке у бројевима од 18. септембра, о посети Његовог Преосвештенства Јошаници и Фабрици цемента у Поповцу 2. октобра, као и освечаном освећењу темеља 5. октобра, у броју од 9. октобра. Догађај са пажњом и дужним поштовањем објавила је и „Политика“ од 6. октобра 1991. године.

На овај начин исправиће се једна тешка грешка учињена манастиру Јошаница, један генерацијски дуг, који је требало да буде враћен много раније. Јошаница очекује, с правом, да се према њој исправе и друге неправде и неправилности, нанете у партијском слепилу и безакоњу...

М. С. М.

## О поезији о Митрофана Матића

„МОНАХОВО СРЦЕ“

Издање: „Каленић“

Крагујевац, 1991.

Митрофан Матић био је један од оних ретких добросрећника који је, у свом кратком животу, прионуо уз Христа ради спаса свих људи и спаса свога. Према томе, његово монашко везивање уз Спаситеља је доказ његове страсне потребе за мукотрпним усходиштем до непостижне истине за којом је жудео у сунчаним данаштима и звезданим ноћима. Реч је, дакле, о страсној монашкој борби да освоји царство Божије. „Он се као цин Христов ухватио у коштац са ѡаволом, 'књазем мира сего'“.

Ако се ово пренебрегне било из сопствене неодговорности, или из сопственог незнавања, онда ће се Митрофанова поезија схватити погрешно, као влажна магла страсти и усамљеничкогочајања. Али, када он кличе: „Господе! Како је дивно и слатко души звати у помоћ Тебе, у полути, када похот немирних очију запли. Упали, Господе, Тросунчана светлости, кандила срца мога да Те у чистој светлости слави, кад душом загрме црни облаци греха“, онда је јасно да је то победа над собом и искушењем.

Може се, можда, говорити о честом понављању таквих мотива, што каткад оставља утисак једноличност, али је извесно да то није поезија безнађа. Да ли модерни књижевни критичари, уваљени у свакодневни живот компјутера и роботике, уопште могу да схвате да је монашка поезија одраз посебних унутрашњих доживљавања која се непрестано уздижу и спуштају мучећи монашово срце, збуњујући његову душу, да би се на коленима, пред Крстом, развежала тама и, потом, у сваком дамару прострујало охрабрење? И тако из дана у дан, из ноћи у ноћ, све дотле док клас не процвета зрелином.

Сваки друкчији прилаз монашкој поезији, па и Митрофановој, прети да се у свом поступку преточи у малограђаншину.

Ако се монашки завет не схвати као дивна луч врлине и подвргне небрижном, овлашном односу свакодневице, онда се и монашка поезија не може друкчије доживљавати него као облик „конвенцијализма“ у коме је монах-песник нашао уточиште од чамотиње манастирских дана. Другим речима, такво посматрање монашке егзистенције је изражено само учесталим нормама о монашком живљењу, иако целокупна историја хришћанства, нарочито раног,

сведочи о монаштву као издвојеном слоју у страсној тежњи за пашом духовном. Ако се тако не схвати сврха и однос монаштва у људском друштву (а обично се то дешава), онда се одбацује и стварност борилаштва са сотонизмом, са демонским пуковима који из дана у дан разарају и људско друштво и наше душе.

Наравно, Митрофан је, као свако грешно биће, певао о својој души замореној, о збуњености и потиштености што је себе хватао у душевним празнинама, па чак и отуђености према позиву. „У сумрачнећелије кут као паук се завлачим“, писао је он, или је певао

„О како је празно

у четири кута монашке ћелије  
где саблазан ноћи цртасвојелице,  
где само осећам шум крви врелије  
и бројим узалуд црне бројанице...“

Некомеће се то учинити као „недостојност монашког познавања“ губећи при том извидадаје то монаховецај о томе „шта рећи Богу кад пређе преко мене миришног тамјана прекада“. То су страшни, свакодневни обрачуни са собом без којих се не може, али против којих се мора борити сваки појединац, а не само калуђер. И управо та борба је оно што отвара врата у вечно спасење. Управо Митрофанова поезија, коју су неки недостојници назвали „лудилом самонасиља“, разапета је изменђу сопствених немирних очију и немира засужњене душе до победничког, ваксрслог усклика изазваног сагледаном Тросунчаном светлости у чистој слави и победи над црним облацима греха.

У тренуцима када се М. Матић, као млад монах, појављује на српској књижевној сцени, а то је било негде почетком четрдесетих година, он већ има пред собом опробане и проверене узоре монашког песништва на челу с Николајем Велимировићем, кога ће он увек дубоко поштовати, али га никада неће подражавати, ни у поезији, ни у прози. Митрофан је одлично познавао Велимировићев методолошки приступ у коме су дидактика и хришћанска моралка биле на првом месту, у њима је и функција Велимировићеве поезије. При том се моралитату виду онај богољаљачки слој коме је Велимировић намењио своје стихове, па зато они су једноставно и просто лепи. Али се тај облик поезије готово никада нијевину изнад стихованих усмених молебни или спомена на праведна животна путешествија светих и столпника.

Митрофан се, међутим, никада није служио таквом лексиком нити се окретао таквим мотивима. Он је у поетском изразу модеран и снажан, са особеним поетским нагласком као нико пре њега у српској монашкој поезији није имао. Можда само монах Венијамин (Добри Каписазо-

вић), који је издао до 1930. две збирке песама, а за кога Радомир Константиновић каже да је његова поезија језички развезана, али само у случајевима када се одваја од „сваке религиозности“. Јанко Туфегчић је за Каписазовићеву поезију написао да је то „побожност наметнута положајем“. Све то постаје разумљиво када се има у виду да су и Туфегчић и Константиновић били делатељи изразито марксистичке преокупације. Зато је разумљиво што се Константиновић на шеснаест страница великог формата своје четврте књиге „Биће и језик“ (1983) разрачунава с Митрофановом поезијом срозавајући је у тривијалност и беззначајност.

Али Константиновић само показује да не познаје, у буквальном смислу речи, доживљаје искушења, молитве и покајања. Он их, као марксист, не може доживети. То су три основне полуге без којих би се човек претворио у бесловесно биће. Јер, њему никада није даровано да, као Митрофан, ускликне: „Господе! Како је дивно и слатко души звати у помоћ Тебе, у полутима, када похот немирних очију заспи.“

Очигледно, Митрофан је, пре свега, монах чија је личност изузетно јака и наглашена, што му у поезији узрокује повремене екстазе које, ако се

не сагледају како треоа, личе на агресивност. Затакутезму, поправилу, наводе песму „Песма о дегенерацији наше генерације“ посвећена „Браћи монасима“, а написана и објављена 1936. године. То је већ одређени период Митрофановог живљења у коме он, кроз „смисао нашег постојања“, тј. монашког, тражи смисао постојања читавог нашег друштва као таквог, па би се оваквање-гова песма већ могла сврстати у тзв. ангажовану поезију. У то време је Митрофан већ организовани збораш. Али, он се и у том периоду, као модеран, образован духовник, који је веома много читao и знаo, освртао и на ужасно морално срозавање европског друштва у коме је „све (...) површинско, плитко, кожно, без напора мисли, без духовног труда“. Или „свуда неправде, лажи, разврат, експлоатација другог, саможивост, лихварења, бунтови, нездовољства“.

Зашто у таквим закључцима, који ни данас не губе од своје непосредности, упорно тражити агресију? Зашто не опште оздрављење? Осим ако се на сваки начин жели да се Митрофан пред читаоцем размонаши као духовник и сроза као људско биће. То су познати методи марксистичке критике.

Међутим, тај исти Митрофан, који је у оној „Песми о дегенерацији наше

генерације“ доникнуо организму монасима „да не дајемо животу никакве плодове“, што само показује његов напор за прегнућима, а никако презрење и очајање, тај исти Митрофан, у име тог истог српског монаштва обратио се Светом Сави:

„Велико и вечно окриље наше,  
други ти на разне начине почаст  
дашे,  
а ми ти подносимо јеџај и бол!  
Чуј, Твоји те монаси моле:  
Обнови, Џрејороди нас и гај нам  
снају  
да нови и јаки будемо, и корисни  
Велики Апостоле“.

Одатле је проистицала и Митрофанова строгост према себи и свом сталежу. „Имајући херојску прошлост“, писао је Митрофан још ране 1932. године, дакле са своје 23 године, „ми нећемо да будемо слуге и измећари туђи. Ми хоћемо да се изразимо на нов начин. Тражимо нов вид хероизма. Ново херојско посведочење. Нов херојски подвиг... Да пођемо на нов пут, Христов, монашки, аскетски, трновит, нераван, пун препрека и провалија“.

На том путу га је задесила и смрт: 11. августа 1941. године. Убијен је од комуниста на путу од Мачванског Прњавора до манастира Чокешине, у коме је био настојатељ.

Р. Павловић

„И на брду разапе шатор (...) и ондје начини Господу жртвеник, и призва име Господње“ (1. Мојс. 12:8). За време парастоса краљу Петру Првом, 16. августа 1991. под сеницом испред Краљеве задужбине — цркве Светог Ђорђа на Опленцу.



## СЕДАМДЕСЕТОГОДИШЊИЦА СМРТИ КРАЉА ПЕТРА ПРВОГ

Поводом седамдесетогодишњице смрти блаженопочившег краља Петра Првог, 16. августа 1991. године, служена је у Тополи, у храму Рождества Пресвете Богородице — Карађорђевој задужбини — заупокојена литургија од стране епископа

шумадијског Саве, а уз учешће хора свештеника Епархије шумадијске.

Истога дана, у једанаест часова пре подне, испред Опленца служен је паракост краљу Петру Првом од стране патријарха српског Павла, митрополита загребачко-љубљанског Јована, епископа: жичког Стефана, шумадијског Саве и зворничко-тузланског Василија.



На дан 70-годишњице смрти блаженопочившег краља Петра Првог, после заупокојене Свете литургије у Тополи, служен је и паракост Краљу Ослободиоцу, испред његове задужбине — цркве Светог Ђорђа на Опленцу.

Началствовао је Његова Светост српски патријарх господин Павле. Како храм на Опленцу, после полуековног скрнављења, још није био поново освећен, богослужење је било испред цркве — „шатор беше разапет на гори“ (1. Мојс. 31:25) — на посебном подијуму, под сеницом начињеном од елемената челичне скеле покривених платном. Учествовало је велико мноштво верног народа из Шумадије и других крајева Србије.

## Црква Светог великомученика Георгија на Опленцу по други пут освећена

Храм светог великомученика Георгија подигнут је на врху Опленца, брду на чијим се падинама налази Топола, варошица на друму Београд—Крагујевац, а која је 1804. године ушла у историју српског народа као врло значајно место. Када је вожд Карађорђе — који је рођен у оближњем селу Вишевцу, а имање и кућу имао у засеоку Крћевцу крај Тополе — постао вођа Првог српског устанка, он је од Тополе начинио своје седиште и од ње створио политичко-административни центар ослобођеног дела Србије. Између 1811. и 1813. године Карађорђе је у Тополи сагradio утврђен град са пространим кулама, у њему два конака и цркву са зидним живописом.

После Другог српског устанка и убиства Карађорђа, разумљиво је што се на Тополу није обраћала пажња. Тек 1842. године, када је Карађорђев син Александар постао српски кнез, град Топола је обновљен. Међутим, поновни повратак кнеза Милоша 1858. године и оstanак династије Обреновића све до 1903. године, учинили су да је Карађорђев град запустео, а 1877. године, као упориште побуњеника, сравњен са земљом.

Доласком краља Петра I на престо, Топола је поново постала дедовски завичај за Карађорђевиће. И краљ Петар се одмах посветио испуњењу жеље својих родитеља да се у Тополи изгради велиепни храм који ће имати и крипту где ће се сахрањивати Карађорђевићи.

Цркву је пројектовао архитекта Коста Јовановић, за кога је речено да је „жива енциклопедија наших ствари“, јер је обишао и простирао преко сто шездесет цркава и манастира. Тада млади и вредни архитекта, писао је Стојановић, истакао се плановима за Опленачку цркву, за коју је „у српском стилу“ пројектовао све црквене утвари: чираке, рипиде, кандила, као и план за иконостас у белом мермеру. Зато је Стојановић рекао да ће Опленец бити „богатији урезбаријама од Студенице, а виткији од Високих Дечана“.

Освећење темеља цркве на Опленцу извршио је Митрополит српски Димитрије 24. септембра 1907. године.

Градња цркве на Опленцу, отпочета 1910. године, према плановима архитекте Јовановића, била је до јесени 1912. године углавном изведена, али су њено коначно довршење прекинули за дуже време ратови. Грађевински одбор је престао да ради у новембру 1912., а први пут се поново састао 17. септембра 1913. године, који је требало да одговори на Краљево распитивање шта спречава наставак радова. Из сачуваног записника састанка Одбора, од 26. септембра 1913. стоји: "...сва радна снага извучена је на бојиште", а сем тога Одбор „не само да није имао с ким, него није имао ни сачим да настави и да врши рад на задужбини“.

Ратне страхоте су оставиле пустиште не само на нашим древним манастирима и црквама, већ нису поштедели ни ову тек подигнуту задужбину: скинули су звона, бакарни кров, бакарну облогу с портала — све што се дало претопити и излити у оружје.

Требало је да прође скоро годину дана од завршетка рата да се поново састане Одбор за подизање краљеве задужбине на Опленцу. Одбор се састао 20. августа 1919. године; решио је да се темељи обезбеде слојем бетона, намести громобран, поправи кров, намести стакло на прозорима, обије овлашени малтер у унутра-

шњости да би се зидови сушили, а било би неопходно да се купи једно звono, јер никада у околини нема, те бар да ова црква оглашава нову слободу. Нова звона и поправке храма остале су и ратом измучени ктитор није дочекао. Надан 16. августа 1921. године краљ Петар је умро у вили на Топчидерском брду у Београду, а сутрадан је његов ковчег пренет у цркву на Опленцу, да би био положен у гробницу јужне апсиде. Прво раздబље Опленца било је закључено.

### Унутрашњост цркве

Међу првим краљевским бригама Александра I Карађорђевића била је поправка Опленачке цркве, а затим и њено довршавање. Намештен је громобран, уместо обичног лима поново је стављен бакарни са позлаћеним ребрима на куполама, оправљени су прозори и мермерна оплата, исушена влага и постављена нова звона наручена код исте фирме у Француској.

Према првобитним плановима о унутрашњем уређењу цркве било је предвиђено да се на зидове причврсте мермерне плоче са урезаним именима ратника погинулих 1912.-1913. године. Од ове намере се одустало јер је нови рат од 1914.—1918. донео и нове жртве, а неколико стотина хиљада имена није било могуће ставити све на зидове цркве. Доцније је замишљено да се храм исли-



После пола века, оскрнављена црква на Опленцу поново је освећена 8. октобра 1991. Тренутак у **Обреду освећења храма који врши архијереј**: дугачким штапом, чији је врх умочен у свето миро, Преосвећени Сава, епископ шумадијски, крстообразно помазује зидове храма. За то време пева се Псалам 25 (26):

„...Уздајући се у Господа нећу изнемоћи (...) Твоја милост је пред очима мојим и у истини Твојој нађох радост (...) Господе, заволех величанственост лепоте Твога дома и место где Твоја слава станује (...) Избави ме и смилуј се на ме, јер је моја нога кроцила на прави пут“.

Тренутак са прве послератне Литургије у поново освећеној Опленачкој цркви — 9. октобра 1991.



ка фрескама по угледу на наше средњовековне манастире. Међутим, одступило се и од тога, па је одлучено да се уместо фресака зидови покрију мозаиком, који би садржао копије најпознатијих фресака наших манастира: Хиландара, Милешеве, Сопоћана, Студенице, Софије Охридске, Манасије, Старог Нагоричана, Каленића, Ђурђевих Ступова, Жиче, Леснова, Љубостиње, Бање, Дечана, Ариља, Градца, Горњака, Велућа, Пећи, Фрушке горе... Ово је само половина цркава у којима су се нашли они којису копирали. Тачније на води се преко шездесет цркава из којих су доношене копије фресака намењене изради картона за оплочнички мозаик. Од 1922—1927. године урађено је 293 копије. Главни послови на изради мозаика кренули су почетком 1928. године, а радове је изврдила немачка фирма „Пул-Вагнер“ из Берлина.

Поруџбина од 1. септембра 1928. године предвиђала је „патос од мермера у византијском стилу“ и његово довршавање до краја 1929. године.

За освећење цркве у јесен 1930. године журило се са свим радовима на унутрашњој декорацији. Упоредо са мозаицима довршавани су камени радови. Све вајарске радове, иконо-

стас, главна бронзана врата, обруч — држаче застава „водио је г. Краснов“. За нацрт, иконостаса се „инспирисао старим византијским стилом“. Краснов је дао и нацрт за мермерни под.

Припрема за свечано освећење цркве на Опленцу приводила се крају. Према Краљевој жељи, датум и програм свечаности повезани су са рођенданом сина, престолонаследника Петра, иако црква није била потпуно завршена.

Програм свечаности је предвиђао и пренос Карађорђевих посмртних остатака из цркве у Тополи на Опленец. Најпре су 24. јула 1930. године пренети посмртни остаци краља Петра из гробнице у јужном краку крипте у северну певничку апсиду и смештени испод саркофага са натписом „Петар I, 1844—1921“.

У недељу 31. августа, после Свете литургије, отворен је Карађорђев гроб у цркви у Тополи и положен у нов ковчег, и тиме је извршена припрема за његов пренос на Опленец.

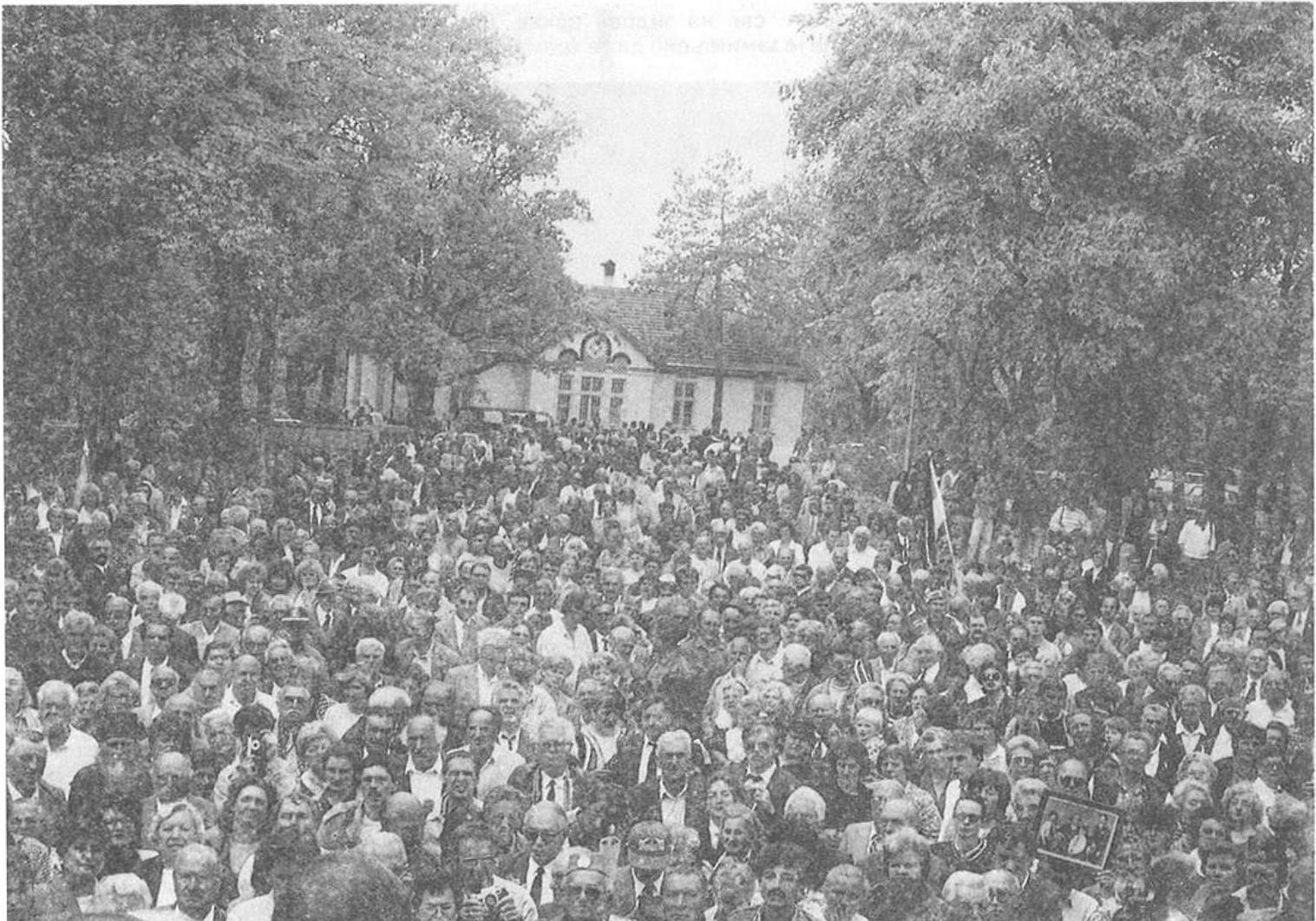
У недељу, 7. септембра, обављене су последње припреме у Тополи. По подне служено је бденије у цркви на Опленцу, а сутрадан, у понедељак 8. септембра, у присуству краља Александра, члanova краљевске породице и гостију освећена је црква. Чин освећења је извршио патријарх

српски Варнава са епископима Георгијем Летићем и Јованом мостарским, уз саслужење тополских свештеника. Затим је уследио церемонијал преноса Карађорђевог ковчега из Старе цркве. Изнели су га Краљ, кнез Арсен, кнез Павле и стар ратници. У парадном шпалиру биле су и три Карађорђеве заставе, као и педесет осам старих српских пуковских застава. Ковчег је положен у јужну певничку апсиду цркве, на спрам ковчега краља Петра I.

Црква на Опленцу је освећена, иако није била потпуно завршена. Преостале површине мозаика, унутрашњост храма и довршење крипте обављени су у времену од 1930—1934. године када је довршено тридесет девет гробних места у крипти за чланове династије Карађорђевић.

Ратна 1941. година донела је несрћу српском народу и Српској православној цркви. Поред живе Цркве страдали су манастири, цркве и црквена имовина. Црква на Опленцу доживела је судбину династије Карађорђевић: Краљу и члановима династије Карађорђевића забрањен је повратак у земљу, а имовина конфискована. Тако је прошла и црква на Опленцу, задужбина краља Петра I. Иако је краљ зидао задужбину, тј. „храм за душу“, она је претворена у

Мноштво православних пред храмом Светог Ђорђа на Опленцу



„маузолеј“, и од рата па до 9. октобра 1991. године њена звона су умукла, јер нису више позивала верне на службу Божију. У цркву се улазило са улазницама, а свако је мого да уђе и у олтар (иако тамо женска лица не улазе) па чак и кроз „царске двери“ где пролазе само свештена лица.

Најзад, после педесет година, оскрнављена црква на Опленцу, поново је освећена 8. октобра по подне у 16 часова. Чин освећења извршио је Његово Преосвештенство епископ шумадијски господин др Сава, уз саслужење осам свештеника и три ђакона. Певао је хор свештеника Шумадијске епархије.

Чину освећења присуствовао је Његово Височанство принц Томислав Карађорђевић са супругом Линдом, Владимиром и Маријом, деца почившег принца Андреје Карађорђевића, Њено Височанство принце за Јелисавета и Радмила Карађорђевић.

На крају вечерњег богослужења чланове дома Карађорђевића поздравио је Преосвештени епископ Сава. На поздрав епископа Саве отпоздравио је принц Томислав.

Сутрадан, 9. октобра, опленачка звона су у 9 часова објавила почетак прве послератне Литургије у поново освећеној Опленачкој цркви.

Свечана литија је кренула из куће Краља Петра I према цркви. Најпре рипидоносци, барјаци, монаштво, свештенство и тројица епископа: шумадијски Сава, шабачко-ваљевски Лаврентије и браничевски Сава. За литијом је ишла краљевска породица.

Наилазак литије и чланова дома Карађорђевића народ је одушевљено поздрављао аплаузима и клицањем.

На Литургији је певао хор свештеника Шумадијске епархије „Свети Сава“ којим је дириговала Војна Нешић, проф. из Крагујевца.

На крају Литургије присутним члановима породице Карађорђевић, као и окупљеном народу, обратио се Његово Преосвештенство епископ шумадијски др Сава.

После говора епископа Саве, протојереј Драгослав Степковић, архијерејски намесник крагујевачки, прочитao је телеграм Његовог Краљевског Височанства престолонаследника Александра, који је упутио епископу шумадијском господину др Сави.

На крају Литургије одржан је парастос краљу Александру I Ујединитељу и мученику, који је на овај дан погинуо (у Марселеу 1934), а затим је извршен помен у крипти над његовим гробом.

Преласком из цркве у кућу краља Петра, епископе и чланове дома Карађорђевића народ је такође са одушевљењем поздрављао. Простор око цркве био је сав испуњен.

Служба Божија на Опленцу се сада обавља сваке недеље, празницима и другим приликама према протоколу, као и паастоси члановима династије Карађорђевића, а која увек почиње у 9 часова.

Драгослав М. Степковић, протојереј

## Духовно славље у манастиру Драчи код Крагујевца

На празник Покрова Пресвете Богородице Његово Преосвештенство епископ шумадијски господин Сава и Преосвештени епископ браничевски Сава служили су Свету литургију у манастиру Драчи, уз саслужење шесторице свештеника и двојице ђакона.

На Малом Входу Преосвештени епископ Сава је изабрану сестру Анастасију, коју је привела најстарија монахиња мати Јулија, произвео у игуманију, и приликом предавања напрсног крста рекао: Сестринство овог древног манастира Драче изабрало је Вас за своју игуманију... Ви настављате духовни живот и старање о овој светињи после велике игуманије Јелене, чувене у Српској православној цркви, као и њене наследнице поч. мати Февроније. Од данас Ви одговарате за духовно спасење повереног Вам сестринства и ја се молим Богу да Вам Он буде на помоћи у овој одговорној дужности, коју Вам данас поверила Српска православна црква...

У току Литургије Преосвештени је постригао у чин мале схиме монахиње Евгенију, Ирину и Зиновију, а цео чин је обавио на српском језику што је присутни народ врло пажљиво пратио. Биласу то дирљива питања а још дирљивији одговори ових трију монахиња, које су положиле завете свога монашког и подвигничког живота. На крају је епископ Сава подсетио ове узорне монахиње на завет које су положиле Господу и на одговор који ће дати на Страшном суду Божијем. У току овог чина у цркву су пристигли Њихова Височанства принц Томислав и његова сестра принцеза Јелисавета Карађорђевић.

На крају Свете литургије, Његово Преосвештенство епископ шумадијски господин др Сава је поздравио принца Томислава и принцезу Јелисавету и зажелео им добро дошлицу у овај древни манастир Драчу, и изразио своје задовољство што их види заједно, јер „слога у дому“ Карађорђевића и слога у српском народу данас



Дочек Епископа са хлебом и сольју у манастиру Драчи, на празник Покрова Богородице

су потребнији него икада“, рекао је на крају, у свом поздраву, епископ Сава.

Око 12 часова у манастирској трпезарији, сестринство манастира Драче приредило је ручак за све званице. Поред двојице епископа, шумадијског и браничевског, принца и принцезе, били су и гости из Темишварске епархије на челу са викаром протојерејем-ставрофором Владијом Марковићем.

У 14 часова гости су кренули у посету манастиру Дивостину. После разгледања цркве и новоподигнутог конака, као и послужења, пут је водио за Крагујевац. Гости су најпре разгледали Саборну цркву и њен живопис чија је израда у току, а затим се прешло у Епископију, где их је сачекало крагујевачко свештенство.

Око 16 часова двојица епископа, принц и принцеза Карађорђевићи и пратња, кренули су у посету Вишевцу, родном месту вожда Карађорђа, родоначелнику династије Карађорђевића. Испред цркве у Вишевцу, која је у изградњи, приступти народ, на челу са свештеницима из Раче, срдечно је дочекао високе госте, а у име свих добротошилица је пожелео о. Драгослав Сенић, старешина цркве у Рачи.

После разгледања цркве у изградњи, а која ће бити посвећена св. великомученику Георгију, Карађорђевићи су се упутили на брдо „Градиште“, на место где је рођен вожд Карађорђе, а које је ове године обележено. Код Карађорђеве чесме, преко пута цркве, народ је сачекао Карађорђевиће и приредио послужење на шумадијски начин. На крају присутном народу — а било је према општој процени око хиљаду душа —

ратио се принц Томислав, који је изразио радост што се, после 53 године, поново нашао у својој земљи и са својим народом. Посебно је наглашио да је срећан што је вечерас у Вишевцу, где је рођен њихов предак, вожд Карађорђе, који је у оно време знао како српски народ дише, што је врло важно, а што је и данас водећим људима потребно — да знају како народ дише...

У непосредној близини Карађорђевог споменика, у сеоском домаћинству, приређена је вечера за око тридесет званица.

Одбор за обнову цркве у Горовичу код Тополе, у којој се венчao Карађорђе са Јеленом, позвао је принца Томислава да посети Горович. Принц Томислав се захвалио на позиву и прихватио га.

Око 19 часова гости су напустили Вишевац, носећи пријатне успомене на овај леп јесењи дан, који је био испуњен богатим садржајем и незаборавним успоменама.

о. Д. М. С.



+ Протојереј Љубомир Манић

с. Сиоковцу код Јагодине. Исте године, у Саборној цркви у Београду рукоположен је ученик свештеника и постављен за пароха у Великим Пчелицама, где непрекидно службује све до 1967. када одлази у пензију.

Службујући у Великим Пчелицама опслуживао је и парохије у Ратковићу и Горњој Сабанти у временима када су ове остале без свештеника; тешко је било по свим тим селима на обронцима Гледићких планина служити, јер путева скоро да није ни било; народ је то време оквалификовао као време када се кроз Србију „није могло ни на магарцу проћи“.

У браку са супругом Браниславом изродио је три сина: Миодрага, Првослава и Петра, који су васпитани и јесу, сви честити, поштени и Српству и Српској цркви веома одани људи. Један од доказа неизмерне љубави за Српску цркву, покојни прота Љуба и покојна противница Бранислава, која се преселила у вечни живот само 29 дана пре свога супруга, јесте и то што су свога сина Петра дали да изучи богословију, да постане свештеник, да продужи у породици свештеничку традицију и да свога оца замени на парохији у Великим Пчелицама. Свештеник Петар је данас узоран и цењен свештеник на парохији у Десимировцу код Крагујевца.

Други светски рат против Љуби и породици донео је још већа страждања и страдања; поред свих страждања и бриге за свој живот и живот малолетне деце, окупатор му одузима сву до тада стечену имовину и доводи га у ситуацију да поново кући кућу испочетка, у ситуацији апсолутне народне несреће и немаштине.

Долази послератно време по многочemu судбоносно за српски народ,

Српску цркву и српско свештенство; нова власт на Цркву и њено свештенство гледа као на нешто себи супротно, непријатељско; води се веома опасан медијски рат, употребљавајући сва средства да би се свештеној вери, за Српство и православље понизило и пртерало из јавног живота; свуда у школама, од основних до факултета, индоктринирани учитељи и професори (у часне изузетке) имали су за циљ да све што је верско и српско прикажу као назадно и непотребно. Било је случајева, и то много, да свештеници буду суђени и осуђивани на казне затвора зато што су: извршили по које венчање пре проглашаване регистрације младенаца, што су пререзали по који славски колач на заветним или литијским славама, што су само позивали вернике да својим прилозима помогну у поправци ратом упропаштених и оскрнављених светих храмова. Због овог последњег „греха“ прата Љуба осуђен је два пута на по 10 дана строгог затвора, и све те дане до краја провео у затвору понижаван на све могуће начине.

Поред свих преживљених тешкоћа, прата Љуба и противница Бранислава Божијим благословом доживели су старост, пажени и вољени од своје деце као ретко ко; дочекали су да виде и нарадују се многим унучићима и праунучићима. Говорили су да већег дара од Бога нису могли добити, и били молитвено Богу захвални на његовом дару и милости.

Скончали су свој овогемаљски живот, тихо и мирно, као што су и живели; Господ милостиви, који даје живот и све, услишио је њихову молитву и крај њиховог живота био је заиста „без бола, без стида...“ Надамо се и верујемо да ће и њихов одговор на Страшном Христовом суду бити добар јер су заиста живели исправно и часно.

Опело и сахрана прете Љубе и противице Браниславе обављени су у с. Великим Пчелицама уз присуство и чинодејство више свештеника. Од покојног прете Љубе, у име Његовог Преосвештенства епископа шумадијског господина др Саве, опростио се архијерејски намесник прата Драгослав Степковић.

Покој души, часним старинама, прости Љубомиру и противници Бранислави.

Вечна им памјат!

За „КАЛЕНИЋ“ 100.000,- динара монахиња Јелена (Меденица), прилаже себи за здравље, и за покој душе: оца Ђеке и мајке Цвијете; стричева: патријарха Гаврила и архимандрита Мирона; браће: Николе и Милана и сестара: Стаке, Китне, Мишне и Еле.

+ Господе, благослови својом благошћу наступајући годишњи круг; подај одозго своја добра свем народу свом — здравље и спасење, и у свему добар напредак. Своју свету Цркву, овај град и све градове и крајеве избави од сваке зле напасти, дарујући им мир и спокојство, да бисмо свагда приносили благодарност теби — Оцу који нема почетка, са јединородним твојим Сином, свесветим и животворним твојим Духом — Богу кога у једном суштству славимо.

А М И Н.

## Служења, посете и пријеми ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА САВЕ У ЕПАРХИЈАМА ШУМАДИЈСКОЈ И ТЕМИШVARСКОЈ У ТОКУ 1991. ГОДИНЕ

ЈАНУАР

5. Служио царске часове у манастиру Драчи

6. Служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и четрдесетодневни парастос блажене памјати епископу горњо-карловачком Симеону

— Осветио темељ новог храма Св. великом. Георгија у Придворици

— Служио бденије у Саборној цркви

7. Служио литургију у Саборној цркви

8. Служио литургију у Старој крагујевачкој цркви

13. Служио литургију у Темишвару-Фабрици

14. Служио литургију у Саборној темишварској цркви

18. Служио литургију у манастиру Драчи

— Служио бденије у Саборној цркви

19. Служио литургију у Саборној цркви

24. Посетио оболелог протојереја Драгомира Крстића у крагујевачкој болници

Садашње стање цркве у Горовичу, чија је обнова, после стотину година, отпочела 5. маја 1991.

25. Посетио Нову цркву у Јагодини
  - Одржао предавање у Јагодини о Светом Сави као организатору Српске цркве
26. Служио бденије у Саборној цркви
  - Пререзао колач на Природноматичком факултету у Крагујевцу
27. Служио литургију у Саборној цркви
28. Посетио оболелог Патријарха српског Германа

### ФЕБРУАР

5. Посетио оболелог протонамесника Лазара Илића у крагујевачкој болници

— Посетио оболеле монахиње Варвару и Аполинарију у крагујевачкој болници

9. Служио заупокојену литургију и парастос у манастиру Драчи

15. Замонашио по чину мале схиме монахињу Марију и служио Литургију у манастиру Драчи

22. Служио пређеосвећену литургију у Саборној цркви

24. Служио литургију у Саборној цркви

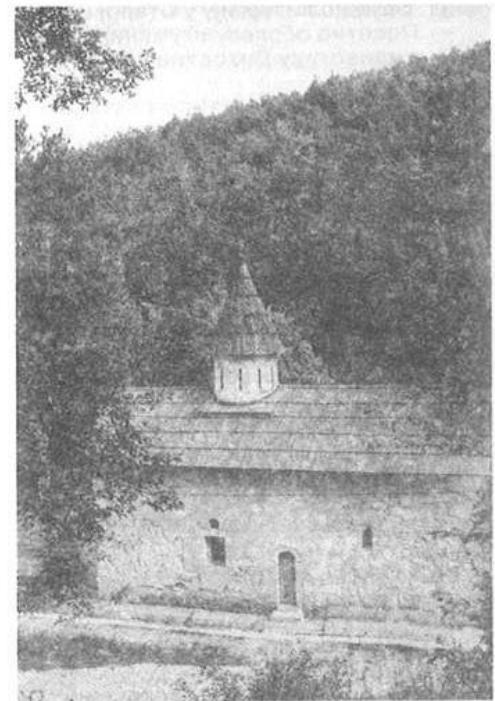
— Проповедао на вечерњу

27. Служио пређеосвећену литургију у Јунковцу

### МАРТ

1. Служио пређеосвећену литургију у Рогачи

— Посетио храм у Сопоту



Црква манастира Никоља код Доње Шаторње

3. Замонашио Јелку Меденицу, искушеницу манастира Јошанице, по чину одјејанија рјаси и камилавки, давши јој име Јелена

4. Посетио оболелу игуманију Февронију у крагујевачкој болници

9. Служио литургију у Саборној цркви и рукоположио Милорада Милидрага у чин ђакона

10. Служио литургију у Саборној цркви и рукоположио ђакона Милорада Милидрага у чин презвитера

13. Служио пређеосвећену литургију у Варварину

17. Служио литургију у манастиру Грнчарици

19. Примио надбискупа београдског др Франца Перка

20. Служио пређеосвећену литургију у Тополи

— Посетио оболелог протојереја Петра Петровића у Тополи

— Посетио оболелу игуманију Февронију у манастиру Дивостину

— Присуствовао Првом бденију у Саборној цркви

22. Служио пређеосвећену литургију у манастиру Никољу

— Служио друго бденије у Саборној цркви

24. Служио литургију, заједно са епископима Румунске православне цркве: арадским Тимотејем и викарним Емилијаном, у Српском православном храму у Араду

— Учествовао на вечерњу у румунском Саборном храму у Араду

— Посетио епископа арадског Тимотеја

25. Служио пређеосвећену литургију у Саборном храму у Темишвару

— Председавао седници Епархијског савета у Темишвару

26. Служио пређеосвећену литургију у манастиру Базјашу — Румунија

27. Служио пређеосвећену литургију у Саранову

— Посетио храм у изградњи у Вишевцу

— Учествовао на опелу протонамеснику Лазара Илића у Крагујевцу

29. Служио пређеосвећену литургију у Сmederevskoj Паланци

30. Учествовао на Врбици у Саборној цркви

31. Служио литургију у Старој цркви  
— Посетио оболелу игуманију Февронију у манастиру Дивостину

## АПРИЛ

1. Служио пређеосвећену литургију у манастиру Каленићу

— Присуствовао пређеосвећеној вечерњој литургији у Старој цркви у Крагујевцу

3. Служио пређеосвећену литургију у Саборној цркви

— Посетиоprotoјереја Драгомира Крстића

4. Служио литургију у Саборној цркви

— Служио бденије у Саборној цркви

5. Служио Царске часове у манастиру Грнчарици

— Служио вечерње у манастиру Грнчарици

— Служио вечерње у Саборној цркви

— Служио јутрење Великог петка у Старој цркви

— Служио јутрење Великог петка у Саборној цркви

7. Служио јутрење — Вакрсење у Саборној цркви

Васкрсења Христова у Крагујевцу — Бозману и служио литургију

— Служио помен на гробу протонамесника Лазара Илића

— Присуствовао организовању Кола српских сестара у Крагујевцу

21. Служио литургију у храму Св. Мироносица на Варошком гробљу у Крагујевцу

26. Учествовао у раду Симпозијума посвећеног Србима у Румунији у САНУ у Београду

27. Посетио оболелу игуманију Февронију у крагујевачкој болници

28. Служио литургију и осветио земљиште за нови храм у Решици — Румунија

29. Служио кратак помен над одром игуманије Февроније у манастиру Дивостину

30. Присуствовао заупокојеној литургији у манастиру Дивостину

## МАЈ

1. Служио заупокојену литургију и опело игуманији Февронији у манастиру Драчи

2. Посетио храм Сретења Господњег — у изградњи — у Раљи

врањским Савом и западноамеричким Хризостомом, темељ новог храма Св. Великајица Великог у Маршићу

25. Посетио оболелог патријарха српског Германа и митрополита дабро-босанског Владислава

— Служио бденије у Саборној цркви

26. Служио литургију у Саборној цркви

— Венчао Ивана и Станиславу Јеремић

— Осветио темељ новог храма Св. Јован Крститеља у Поскурицама, крај Крагујевца

27. Служио литургију у Старој цркви

28. Служио литургију, заједно са епископима: зворничко-тузлanskим Василијем и аустралијско-новозеландским Лонгином, у Чубуковици и осветио нови парохијски дом

— Посетио храмове у Лазаревцу, Тополи, Вишевцу и Св. Саве — Аеродрому — у Крагујевцу

29. Одржао братски састанак са свештеницима арх. нам. колубарског, бељаничког, космајског, орашачког и младеновачког у манастиру Благовештењу

30. Служио заупокојену литургију и паастос монахињи Анисији у манастиру Драчи

— Служио паастос у Саборној цркви пок. чланцима КСС

## ЈУН

1. Посетио у болници „Др Драгиша Мишовић“ митрополита дабро-босанског Владислава

2. Служио литургију и осветио темељ новог храма Св. великомуч. Георгија у Мијатовцу

— Осветио темељ новог црквеног дома у Сиоковцу

3. Служио литургију у манастиру Дивостину

4. Посетио оболелу игуманију манастира Грнчарице Ефросинију

7. Служио заупокојену литургију и паастос игуманији Февронији у манастиру Драчи

8. Посетио храм Сабора светих Срба — у изградњи — у Добриводици

10. Посетио храмове у Лазаревцу, Петки, Шопићу, Степојевцу — у изградњи и у Аранђеловцу

17. Служио опело protoјереју Предрагу Тимку у Чумићу

23. Осветио обновљени храм у Ботуњу и служио литургију

— Посетио манастир Грнчарицу  
— Осветио темељ нове црквене сале у Лапову

24. Учествовао на семинару свештенства арх. нам. опленачког у манастиру Благовештењу

27. Служио бденије у Саборној цркви

28. Служио литургију у манастиру Светог Николе у Својнову

30. Учествовао на литургији у Грошници

## ЈУЛ

6. Служио бденије у Саборној цркви

7. Служио литургију у манастиру Драчи и рукоположио јеројакона Авакума у чин јеромонаха

8. Посетио храм — у изградњи — у Придворици и Вишевцу

11. Служио бденије у манастиру Ралетинцу

12. Служио литургију у манастиру Ралетинцу

13. Служио заупокојену литургију у манастиру Ралетинцу

Освећење темеља новог конака у манастиру Тресијама, 14. априла 1991.

— Служио литургију у Саборној цркви  
— Служио вечерње у Новој цркви у Јагодини

8. Служио литургију у Старој цркви  
— Крстио Катарину Вукојевић у Конатицама

9. Посетио епископа будимског Данила у Сентандреји и присуствовао литургији у Саборној сентандрејској цркви

10. Посетио Војвођанску академију наука у Новом Саду

11. Служио помен блажене успомене епископу будимском др Георгију Зубковићу, поводом четрдесетогодишњице његовог упоокојења, у Саборној цркви

12. Присуствовао отварању изложбе академског сликарa Милована Арсића у Крагујевцу

13. Служио литургију у Саборној цркви и рукоположио Зорана Крстића, апсолвента Богословског факултета у Солуну, у чин јакона

— Служио бденије у новом храму Вакрсења Христова у Крагујевцу

14. Осветио нови иконостас у храму

3. Служио четрдесетодневни паастос протонамеснику Лазару Илићу на Бозману

5. Служио помен блаженопочивашем епископу бањалучком Платону, поводом педесетогодишњице његове мученичке смрти, у Жабарима

— Пререзао славски колач у храму села Горовича поводом почетка обнове ове запустеле цркве

— Служио бденије у Саборној цркви

6. Служио литургију у Саборној цркви

7. Присуствовао помену патријарха Гаврила у Београдској саборној цркви

8. Учествовао у откривању спомен-плоче епископу бачком Платону у Новом Саду

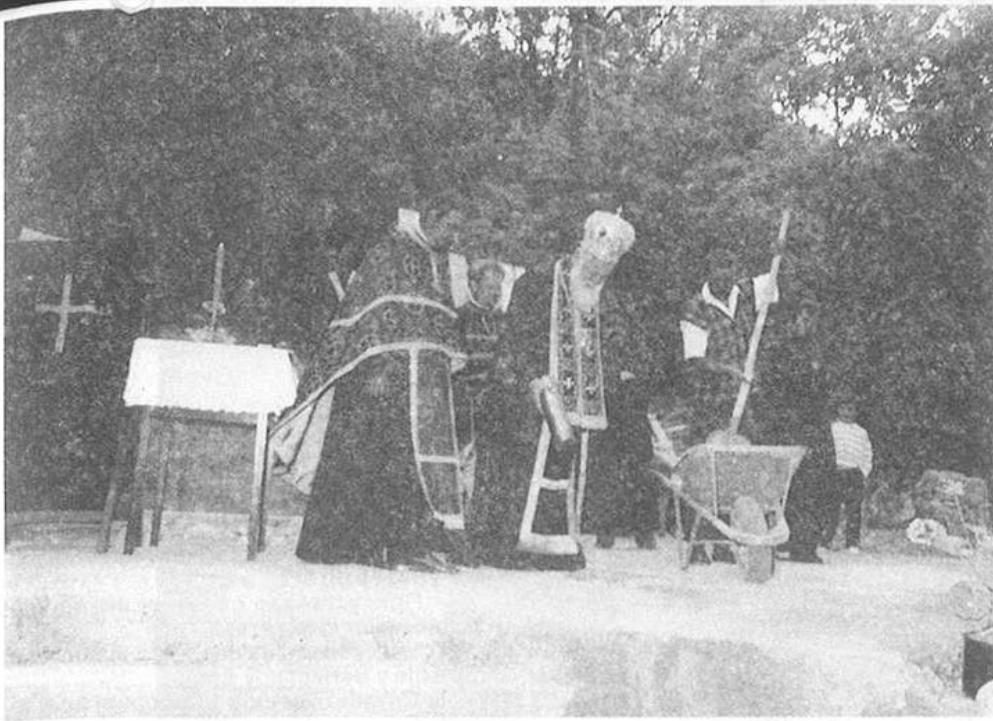
12. Посетио храм у Мачевићу, служио литургију у Доњој Љупкови (Румунија) и осветио споменик Кочи Капетану

17. Отворио изложбу српских икона из

Румуније у Народном музеју у Београду

19. Осветио живопис у храму Успенија Пресвете Богородице у Младеновцу

— Осветио, заједно са епископима



Освећење темеља црквене дворане у Буковику, 19. септембра 1991.

14. Служио литургију у Белушићу  
— Замонашио по чину рјаси и камилавки искушеника Властимира давши му име Сава
- 15-19. Служио литургије у манастиру Каленићу
19. Посетио манастир Денковац
21. Служио литургију у Малом Бечкереку (Румунија)  
— Посетио храм Св. великомуч. Георгија у Темишвару
22. Посетио замљотресом оштећени храм у Чакову (Румунија)
23. Служио литургију у Грошници
24. Посетио храмове у Вишевцу и Придворици
25. Посетио манастир Никоље  
— Служио бденије у манастиру Вољавчи
26. Служио литургију у манастиру Вољавчи  
— Осветио темељ новог храма Св. арх. Гаврила у Стојинику
27. Посетио градилишта нових храмова у Степојевцу, Великим Црђенима и Рудовцима
28. Служио литургију у манастиру Дивостину
29. Посетио храм у Лужницама
30. Служио литургију у Горњој Сабанти  
— Посетио храм Св. Василија Остршког — у изградњи — у Вел. Сугубини  
— Посетио храм Св. великомуч. Георгија у Вишевцу
31. Посетио градилишта нових храмова у Шумама и Трнави

## А В Г У С Т

1. Служио литургију у ман. Павловцу
2. Служио литургију у Соколовцу (Румунија)  
— Посетио манастире Кусић и Златицу, као и оболелог свештеника Мирослава Ђурковића, пароха златичког (Румунија)
3. Служио заупокојену литургију и пастос јеромонаху Мирону у манастиру Драчи  
— Замонашио Драгицу Богићевић, искушеницу манастира Драче, по чину одјејанија рјаси и камилавки

22. Посетио манастир драчу, дивостин и Вољављу
23. Посетио храмове у Селевцу и Ковачевцу
25. Служио литургију у Фењу (Румунија)
27. Служио бденије у Саборној цркви, а потом помен блажене памјати патријарха Герману
28. Служио литургију у Саборној цркви  
— Осветио темељ новог парохијског дома у Влакчи
- Осветио темељ нове црквене сале у Лужницама
29. Служио литургију и осветио нови парохијски дом у Рековцу

## С Е П Т Е М Б А Р

2. Посетио манастире Сиринац и Раletinaц
3. Посетио манастир Никоље
6. Отворио изложбу српских икона из Румуније у Новом Саду
8. Служио литургију у Саборној цркви и рукоположио монаха Марка (Јовановића) у чин ђакона
9. Служио литургију у Саборној цркви и рукоположио јерођакона Марка у чин презвитера
10. Учествовао у раду Одбора за обнову манастира Каленића
11. Служио литургију у Орашју  
— Осветио темељ новог храма Св. великомуч. Катарине у Варварину  
— Посетио новоподигнути храм манастира Св. Луке у Бошњанима
12. Крстio у Саборној цркви Софију  
— Учествовао у ман. Јошаници у раду Одбора за обнову овог манастира
13. Посетио манастире Никоље, Благовештење и Вољавчу
14. Служио литургију у ман. Трсијама и осветио темељ новог манастирског конака  
— Крстio у ман. Дивостину Владимира, Ану, Маријану и Марину
16. Посетио храмове у Ланишту, Жировници и манастир Грнчарицу
19. Служио литургију у манастиру Благовештењу  
— Осветио темељ нове црквене дворане у Буковику

Новоподигнута капела Свете Параскеве-Петке, у манастиру Благовештењу





Пред храмом Св. апостола Марка у Великим Црљенима, 3. октобра 1991.

21. Служио литургију и осветио обновљени храм у Торњи (Румунија)

— Посетио храм у Печки (Румунија)

22. Служио литургију у Чакову (Румунија)

23. Одржао братски састанак свештенства арх. нам. темишварског и соколовачког у Темишвару.

24. Посетио Башин и Церовац и одредио места за нове храмове и храмове у изградњи у Придворици и Вишевцу

25. Учествовао у раду Темишварског одбора у Новом Саду

26. Посетио манастир Јошаницу

— Служио бденије у Саборној цркви

27. Служио литургију у Саборној цркви и рукоположио Слободана Бабића у чин јакона

29. Служио литургију у Саборној цркви и рукоположио јакона Слободана Бабића у чин презвитера

## ОКТОБАР

3. Посетио храмове у Лазаревцу, Ранковићу, Миросаљцима, Вел. Црљенима, Вреоцима, Липару и Рудовцима

5. Служио литургију у манастиру Јошанице и осветио темељ новог конака

6. Служио литургију у Јунковцу и осветио нови парохијски дом

— Служио опело пок.protoјереју-старофору Лазару Стрижаку у Младеновцу

— Осветио темељ нове црквене дворане у Тополи

8. Троносao храм Св. великомученика Георгија на Оplenцу

9. Служио литургију на Оplenцу — заједно са епископима: шабачко-ваљевским Лаврентијем и браничевским Савом — и парастос краљу Александру

10. Посетио у крагујевачкој болници Виду Талијан

— Служио парастос пок. Недељки Малешевић

— Венчао у Саборној цркви Мирослава и Биљану

14. Служио литургију, са епископом браничевским Савом, у манастиру Драчи, произвео монахињу Анастасију у чин игуменице и замонашио по чину мале схијемонахиње: Евгенију, Ирину и Зиновију

— Са принцом Томиславом и Јелисаветом Карађорђевић посетио манастире Дивостин и Вишевац

19. Венчао др Бранка и др Биљану Белеслин

20. Осветио нови храм Св. великомуч. Марине у Ланишту и рукоположио у току литургије Јовицу Ескића

21. Служио парастос у Шумарицама

23. Служио заупокојену литургију блаженопочившем епископу шумадијском Валеријану и рукоположио јакона Јовицу Ескића у чин презвитера

— Посетио манастир Дивостин

— Одржао састанак са приватним привредницима

24. Присуствовао почетним радовима на храму у Поскурицама

— Осветио темељ новог звоника у Великој Крсни

25. Вратио посету др Илији Росићу, ректору Универзитета у Крагујевцу

— Служио тридесетогодишњи парастос архимандриту Никону у манастиру Каленићу

— Посетио манастир Јошаницу

27. Служио литургију у Горњој Трешњевици

— Посетио извор Св. Саве у Буковику

— Осветио темељ нове црквене сале у Аранђеловцу

29. Служио литургију и полугодишњи парастос игуманији Февронији у манастиру Драчи

— Посетио манастир Дивостин

30. Учествовао у раду Српског биографског речника у Новом Саду

## НОВЕМБАР

3. Венчао Небојшу и Јованку у Саборној цркви

8. Служио литургију у Ратковићу

9. Отворио изложбу српских икона у Темишвару

10. Осветио обновљени храм и служио литургију у Темишвару — Мехали

11. Учествовао на братском састанку свештенства арх. нам. арадског у Вел. Семилуши (Румунија)

12. Председавао седници Епархијског савета у Темишвару

16. Служио литургију у манастиру Грнчици
20. Служио бденије у Саборној цркви
23. Присуствовао прослави Машињског факултета у Крагујевцу
25. Служио литургију и двадесетогодишњи парастос игуманији Јелени у Драчи
26. Посетио манастир Вољавчу, поводом завршавања асфалтног пута
24. Служио годишњи парастос у Саборној цркви блажене успомене епископу горњокарловачком Симеону

## ДЕЦЕМБАР

3. Служио бденије у Саборној цркви
4. Служио литургију у манастиру Каленићу
  - Посетио манастир Јошаницу
  - 13. Служио литургију на Оplenцу
  - 16. Осветио темељ зграде крагујевачког универзитета
    - Присуствовао свечаној академији Економског факултета
    - 17. Учествовао на опелу монахиње Јефимије у манастиру Драчи
    - 18. Служио бденије у Саборној цркви
    - 19. Служио литургију у манастиру Грнчици
    - 25. Учествовао на промоцији књиге „Унијаћење Срба у Жумберку“ у Библиотеци града Београда
    - 26. Учествовао на промоцији поменуте књиге у Јагодини
    - 28. Учествовао на опелу монахиње Марије у манастиру Драчи
    - 29. Учествовао на прослави Материца у Шумарицама

## Каленић

ГОДИНА XIII  
6/74. 1991.

издаје Српска православна епархија шумадијска

Излази шест пута годишње

Уређује Одбор

Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић

Уредништво и администрација  
„Каленић“

Улица маршала Тита 67  
34000 Крагујевац

Телефон: 034/32-642

Текући рачун: „Каченић“

издавачка установа

Епархије шумадијске

Број жиро-рачуна:

61700-620-16-80691-14-62-00684-1

Број девизног рачуна: 12-62-25641-1

Југобанка — Крагујевац

Штампа: Штампарија Српске патријаршије, Београд, 7. јула 5

Тираж: 12.000 примерака

Годишња претплата: 120,—дин.  
а за иностранство: 15 ам. долара



Чубутковица: поводом освећења новог парохијског дома, на трећи дан празника Свете Тројице, архијерејску Свету литургију служили су Преосвећена госпођа епископи: шумадијски Сава, зворничко-тузлански Василије (на слици лево) и аустралијско-новозеландски Лонгин (на слици десно).

Манастир Јошаница у близини Јагодине, подигнут највероватније у доба деспота Ђурђа Бранковића и његових синова.





Манастир Јошаница: полагање камена-темељца и освећење темеља новог манастирског конака је свечано обављено 5. октобра 1991. после Свете литургије, коју је служио Владика Сава са свештеницима из Јагодине и околине.

+ Боже Творче, Створитељ свега, дело наших руку, започето у Твоју славу, својим благословом хитно подигни; својом силом учини да се брзо доврши, јер си Ти једини који све можеш и који волиш човека. (Тропар, глас 2.)